

Els beneficis de la immigració estrangera a Catalunya

Estudi realitzat per:

Marc Balaguer (Harvard University)

Mikel Barreda (Universitat Pompeu
Fabra)

Diana Cuadros (Universitat Pompeu
Fabra)

Octubre de 1999

Encarregat per:

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social

I. INTRODUCCIÓ

A partir dels anys vuitanta ha augmentat de manera considerable el nombre d'immigrants estrangers a Catalunya, procedents bàsicament del continent africà, dels països de la Unió Europea i d'Amèrica Llatina. La presència dels immigrants estrangers és relativament inferior a la que es pot observar en altres països europeus del nostre entorn: els immigrants estrangers representen aproximadament un 2% del total de la població catalana. És per aquest motiu que les diferències culturals i d'identitat i també els problemes d'integració dels immigrants presenten fins al moment una menor intensitat que en altres societats. Situacions com les que varen succeir aquest darrer estiu a Girona o bé a Terrassa són encara fenòmens aïllats i sortosament no han assolit al nostre país la freqüència ni la intensitat d'altres països.

Així i tot, tal com mostren diferents estudis i enquestes d'opinió sobre les actituds de la població espanyola i catalana davant de la immigració estrangera, no es mira aquesta darrera població de bon ull. Aquest recel envers els immigrants estrangers adquireix una major intensitat pel que fa a les qüestions laborals. Així, per exemple, una opinió estesa és que els immigrants estrangers treuen llocs i oportunitats de treball a la població autòctona i una altre és que, en acceptar salaris més baixos, provoquen una disminució d'aquests. En contra d'aquestes opinions i imatges socials són nombrosos els estudis que han subratllat els avantatges que generen els immigrants estrangers en el mercat de treball; beneficis que s'estenen al conjunt de l'economia dels països d'acollida. De l'ampli ventall d'avantatges que comporta la presència de la immigració estrangera, se'n poden destacar els següents:

- La presència d'immigrants estrangers permet de cobrir determinades necessitats laborals que romanien vacants, ja sigui per l'escassetat de mà d'obra autòctona o perquè aquesta mà d'obra no està disposada a realitzar determinats tipus d'activitats, sobretot, les més precàries. Per aquest motiu es crea un "mercat de treball dual", en el qual els treballadors estrangers i els autòctons ocupen segments diferenciats i difícilment intercanviables.

- La immigració pot ajudar a incrementar el grau de capitalització de l'economia, ja que els immigrants estrangers tenen disponibilitat a treballar un nombre major d'hores i a estalviar una part important del seu salari. Igualment, atesa la seva major mobilitat, contribueixen a fer flexible el mercat de treball, no només en el seu vessant retribuïdor sinó també en les seves dimensions espacial i organitzativa.

- Tenint en compte el procés d'envelliment de les societats desenvolupades, en particular de l'espanyola i la catalana, i l'amenaça que suposa aquest procés per al sosteniment del nostre sistema de seguretat social, l'arribada de treballadors estrangers constitueix una important contribució en termes econòmics a l'actual sistema de benestar.

Seguint aquesta línia, el nostre estudi té com a objectiu destacar els aspectes positius de la immigració estrangera per a l'economia del país receptor. Però, a diferència dels estudis esmentats, ens centrarem en els aspectes més concrets i quantificables que aporten els immigrants estrangers; en el nostre cas, a l'economia de Catalunya. D'aquesta manera, el nostre estudi constitueix una nova perspectiva dins la investigació sobre la immigració. Més concretament, analitzarem i avaluarem els beneficis que genera la immigració estrangera a Catalunya. Cal però, abans de tot, aclarir dues qüestions relatives al nostre objecte d'estudi: quina és la població immigrant que s'analitzarà i què és el que s'entén per beneficis econòmics.

Respecte a la població objecte de l'estudi, ens centrarem en els immigrants estrangers no comunitaris a Catalunya; i entre ells, els qui es troben en una situació de regularitat administrativa, és a dir, els que gaudeixen d'un permís de residència vigent. Això suposa que s'exclouen del nostre estudi els immigrants "irregulars" i comunitaris. Sense cap mena de dubte, els immigrants irregulars tenen un paper fonamental dins de l'economia submergida, però malauradament la seva situació fa difícil determinar-ne tant el nombre com els beneficis econòmics que poden generar. Per la seva part, els immigrants procedents de la Unió Europea s'han exclòs de l'anàlisi per una raó bàsica: el procés d'unificació europea i, en particular, la noció de ciutadania europea esdevé incompatible amb la consideració dels ciutadans comunitaris com a immigrants estrangers.

Pel que fa als beneficis econòmics de la immigració estrangera, entenem tots aquells avantatges que genera la presència d'immigrants a l'economia de la comunitat d'acollida - en el nostre cas, l'economia catalana- i que són quantificables en termes monetaris. En parlar de beneficis de la immigració estrangera establirem una distinció entre beneficis directes i indirectes:

Els beneficis directes fan referència a les aportacions econòmiques dels immigrants a la renda del país. Cal destacar-ne les següents:

- les aportacions com a resultat de l'activitat laboral;
- les aportacions en concepte de pensions;
- les aportacions fiscals.

Els beneficis indirectes fan referència a aquells avantatges que genera el col·lectiu d'immigrants a la societat, com a conseqüència indirecta de les seves activitats de consum. Existeixen nombrosos organismes i entitats, tant del sector públic com del sector privat, que dirigeixen les seves activitats econòmiques o socials al col·lectiu de immigrants. Igualment, els immigrants són els principals "clients" d'aquestes empreses i entitats. En el nostre estudi hem considerat algunes d'aquestes empreses i entitats i hem analitzat els beneficis que obtenen gràcies a la presència dels immigrants. Els organismes escollits són els següents. En el sector privat:

- les organitzacions no governamentals dedicades totalment o majoritàriament al treball amb immigrants;
- els locutoris;
- les companyies privades d'autobusos de Barcelona;
- els arrendadors d'habitatges.

En l'àmbit públic:

- els serveis particulars d'atenció als immigrants: el Centre d'Atenció Primària de Les Drassanes i la Unitat de Minories Ètniques de l'hospital de Mataró;
- els mestres dedicats a l'ensenyament de nens i adults immigrants a Catalunya;

L'anàlisi dels beneficis esmentats ens porta a dividir l'estudi en cinc capítols. El capítol I és de tipus metodològic i té com a objectiu precisar els aspectes següents: i) les tècniques d'anàlisi aplicades; ii) les fonts d'informació utilitzades; iii) les principals limitacions d'aquestes fonts.

El capítol II té com a objectiu el de proporcionar una visió general de les característiques socials i laborals dels immigrants estrangers que viuen a Catalunya, a partir de les dades de què es disposen (d'àmbit estatal i autonòmic). Les dades recollides es presenten en dos apartats: en primer lloc, destaquem les característiques socials i demogràfiques dels residents estrangers, és a dir, amb permís de residència; i després, fem referència a la situació dels treballadors estrangers al mercat laboral, a Catalunya.

El capítol III constitueix la part més important de l'estudi, ja que és on s'analitzen els beneficis econòmics de la immigració estrangera a Catalunya. D'acord amb la distinció establerta anteriorment, analitzarem, en primer lloc, els beneficis directes de la immigració. Tindrem en compte les remeses dels immigrants als seus països d'origen. D'aquesta forma, podrem determinar quina és la part de la renda que se'n va l'estranger i quina és la part de la renda que es queda a Catalunya. En segon lloc, analitzarem els beneficis indirectes, examinant la importància i l'impacte del col·lectiu d'immigrants en tot un conjunt d'activitats, ja esmentades, que fan referència tant al sector privat com al sector públic.

En el capítol IV s'estudia la despesa pública efectuada al llarg dels darrers anys dins l'àmbit de la immigració estrangera a Catalunya. En primer lloc, analitzarem la despesa realitzada pels diferents departaments de la Generalitat de Catalunya en matèria d'immigració estrangera; i a continuació estudiarem la despesa efectuada per les corporacions locals catalanes, en virtut de les competències que tenen en matèria d'atenció primària, d'acord amb el Decret legislatiu 17/94.

Finalment, en el capítol V es realitzarà un balanç entre els beneficis econòmics que aporta la immigració estrangera i les despeses que ocasiona. Es tracta, en aquest sentit, de realitzar una anàlisi cost-benefici de la immigració estrangera a Catalunya.

II. METODOLOGIA

L'estudi dels beneficis econòmics directes i indirectes que genera la presència d'immigrants estrangers a Catalunya constitueix una tasca complexa, ja que requereix la utilització d'eines d'anàlisi força diverses, tant de caràcter qualitatiu com quantitatiu. En particular, hem fet servir les següents:

a) Eines d'anàlisi quantitatives:

- L'anàlisi de la informació d'estadístiques oficials i d'enquestes d'opinió sobre les característiques socials i laborals dels immigrants estrangers.
- La quantificació, en termes monetaris, dels beneficis directes que generen els immigrants (aportacions salarials, fiscals i de pensions) i també dades sobre les remeses dels immigrants estrangers.
- L'elaboració d'una enquesta d'opinió adreçada als professionals de les organitzacions no governamentals que es dediquen al treball amb immigrants estrangers.

b) Eines d'anàlisi qualitatives:

Tanmateix, ha calgut utilitzar tècniques de tipus qualitatiu per a l'obtenció d'informació. En concret, hem realitzat entrevistes i a més a més hem obtingut informació mitjançant l'observació in situ:

- Hem entrevistat diversos professionals d'entitats públiques i privades vinculats a la immigració estrangera (organismes no governamentals, professionals de sindicats, i tècnics que treballen a les diferents administracions, etc.), amb l'objectiu de conèixer la seva opinió sobre els beneficis més importants generats pel fenomen de la immigració i recollir la informació necessària per al nostre estudi.
- Per obtenir informació sobre empreses i professionals a Catalunya que tenen com a clients principals els immigrants estrangers, ha estat necessari recórrer en diferents casos a la tècnica de l'observació in situ. És el cas, per exemple, dels locutors telefònics o de les empreses d'autobusos.

A excepció de l'enquesta sobre els professionals de les organitzacions no governamentals i de la informació obtinguda a través de l'observació in situ, la resta de les dades utilitzades tenen el seu origen en fonts ja existents, que exposem a continuació:

Fonts oficials:

- Òrgan Tècnic del Pla interdepartamental d'immigració de la Generalitat de Catalunya
- Estadística de població de Catalunya (1996) de l'Institut d'Estadística de Catalunya
- Memòria del Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya 1997-1998

- Mapa de Serveis Socials, 1997-1998, del Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya
- Pla d'actuació social 1997-2001, del Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya
- Observatorio Permanente de la Inmigración del Ministeri de Treball i Afers Socials
- Anuario de estadísticas laborales del Ministeri de Treball i Afers Socials
- Departamento de Informática Tributaria de la Subdirección General de Estudios Estadísticos y Tributarios (Agencia Estatal de la Administración Tributaria)
- Gabinete Técnico de la Tesorería General de la Seguridad Social
- Sección de Giro Internacional de la Dirección General de Correos y Telégrafos
- Encuesta de salarios en la industria y servicios del Instituto Nacional de Estadística

Altres fonts d'informació:

- UGT
- Amic (UGT)
- CITE (CC.OO)
- Càritas Diocesana de Girona
- CIDOB

Cal assenyalar la manca de dades amb relació a la immigració estrangera, no solament a nivell de Catalunya sinó també en l'àmbit estatal. Això es produeix, en gran part, pel fet que la immigració és un fenomen relativament nou i al qual, per tant, els poders públics hi presten atenció des de fa poc. Cal afegir a aquest fet, que la investigació en l'àmbit de la immigració té, en general, un caràcter sectorial, com posen de manifest els nombrosos estudis existents sobre col·lectius específics d'immigrants. A continuació, destaquem els problemes més importants que hem trobat amb relació a les dades de les diferents fonts utilitzades:

- La considerable disparitat que hi ha a les diverses fonts estadístiques sobre el nombre i les característiques socials i laborals dels immigrants estrangers a Catalunya, sobretot, pel que fa a la seva activitat laboral.
- Amb molta freqüència, les dades que es tenen sobre els immigrants estrangers són dades globals i no es troben desagregades per variables de tipus sociològic, necessàries per als objectius del nostre estudi.
- La manca de dades suficientment precises sobre els ingressos percebuts pels immigrants (salaris, pensions, etc.).
- La informació fiscal de què es disposa fa referència al conjunt d'immigrants estrangers a Catalunya i no discrimina entre els immigrants procedents de països de la Unió Europea i els procedents de la resta de països.

Finalment, tant pel que fa als ingressos com a les dades fiscals, hem hagut de realitzar un seguit de càlculs estimatius a partir de determinats supòsits. En els apartats corresponents es justifica i documenta la seva utilització.

III. MAPA DE LA IMMIGRACIÓ ESTRANGERA A CATALUNYA

● Els residents estrangers a Catalunya

- Marc legal de residència pels estrangers
- Evolució dels residents estrangers a Espanya i Catalunya
- La immigració econòmica i no econòmica
- Nivell d'instrucció dels immigrants
- Població estrangera segons l'edat

● La situació laboral dels immigrants estrangers a Catalunya

- Marc legal
- El nombre de treballadors immigrants estranger
- La ubicació en el mercat de treball
 - Situació laboral
 - Relació de dependència: treballador pel seu compte o per compte d'altri
 - Distribució per sector d'activitat econòmica
 - Estatus ocupacional

L'objectiu del següent capítol és el de donar una visió global de la població immigrant estrangera resident a Catalunya, a partir de les fonts estadístiques de què es disposa, tant a nivell estatal com autonòmic. En primer lloc presentarem les principals característiques socials i demogràfiques d'aquest col·lectiu i després descriurem les principals característiques de la situació laboral del immigrants estrangers a Catalunya.

1. ELS RESIDENTS ESTRANGERS A CATALUNYA

L'Estat espanyol i particularment Catalunya, s'han consolidat com a receptors creixents d'immigrants no solament de països del Sud sinó també, i sobretot, de la Unió Europea i d'altres països del Nord. Aquests últims vénen, entre altres motius, a trobar un clima més favorable. Els primers, vénen atrets pels notables indicis de creixement econòmic que es donen a Espanya i particularment a Catalunya.

Davant d'aquesta tendència creixent, un dels eixos de la política d'estrangeria fixats pel Govern espanyol és el control d'aquests fluxos migratoris. La finalitat d'aquest control és aconseguir que només entrin aquells estrangers que l'economia espanyola realment pugui integrar. Tot seguit exposem, breument, les principals característiques de la legislació sobre els residents estrangers.

1.1. Marc legal de residència per als estrangers

D'acord amb la legislació actual, un estranger pot viure a l'Estat espanyol en règim d'estada o en "residència". El règim d'estada permet la permanència i la lliure circulació pel territori espanyol per un període no superior a tres mesos, sense intenció d'establir-s'hi ni de realitzar-hi activitats econòmiques lucratives. Els residents, en canvi, poden romandre en el territori durant més temps i realitzar activitats econòmiques.

La presència d'estrangers residents a Espanya i Catalunya està regulada per l'anomenada Llei d'estrangeria, la qual desenvolupa la Llei orgànica 7/1985, d'1 de juliol, sobre els drets i llibertats dels estrangers. Cal destacar que a partir de l'entrada en vigor, el 26 de març de 1995, del Conveni d'aplicació de l'acord de Schengen, la regulació en matèria d'entrada i permanència d'estrangers a l'Estat espanyol ve determinada pels acords europeus en matèria d'immigracions.

El règim de residència està regulat per l'article 13.4 de la mateixa Llei, segons el qual una persona estrangera és resident legal en el territori espanyol sempre que obtingui el permís de residència. El nou Reglament classifica els permisos de residència en diferents categories. Cal destacar que, en general, el sol·licitant d'un permís de residència, haurà d'acreditar els mitjans

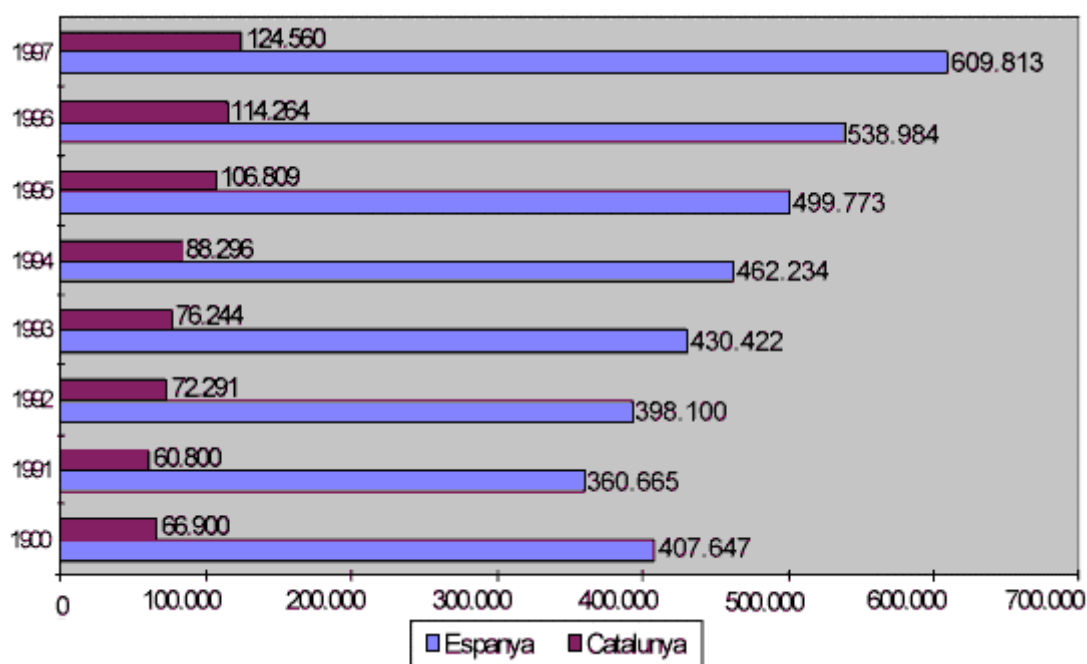
de vida suficients per al període sol·licitat de residència, o acreditar que en rebrà periòdicament, i que té garantida l'assistència sanitària.

1.2. Evolució dels residents estrangers a Espanya i a Catalunya

Com dèiem al principi, la presència d'immigrants residents a l'Estat espanyol i a Catalunya és un fenomen que adquireix cada vegada més importància. És per aquesta raó que l'Estat espanyol ha passat de ser un país emissor d'immigrants a la dècada dels setanta, a ser-ne un país receptor. Un dels motius d'aquest canvi és, en primer lloc, el creixement econòmic que, en general, s'ha produït en tot el territori; en segon lloc, la integració de l'Estat dins la Comunitat Europea. El creixement econòmic fa que el territori sigui atractiu per als qui vénen a la recerca de millors condicions econòmiques que no poden trobar al seu país d'origen; sobretot, els immigrants del Tercer Món. El segon motiu fa atractiva la regió com a lloc d'entrada de la UE, especialment per als africans que van cap a països europeus del Nord.

Dins d'aquest context, cal destacar que Catalunya acull una proporció lleugerament més gran d'immigrants estrangers que la resta de l'Estat espanyol. Això es pot comprovar amb dades sobre l'evolució de la immigració a Catalunya i a la resta de l'Estat. La següent taula mostra paral·lelament, l'evolució de la immigració estrangera a les dues regions geogràfiques, a la dècada dels noranta.

Gràfic 1. Evolució de la immigració a Espanya i a Catalunya a la dècada dels 90:

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Instituto Nacional de Estadística (les dades sobre Espanya inclouen la població immigrant de Catalunya).

D'acord amb aquesta informació, al començament de la dècada, Catalunya acollia aproximadament el 16% de la immigració de tot l'Estat (65.990 immigrants a Catalunya per 407.647 immigrants a tot l'Estat). L'any 1997, aquest percentatge ha augmentat fins poc més d'un 20% (124.550 de 609.813). Un altre indicador de la importància de la població immigrant a Catalunya, respecte de la que hi ha a la resta de l'Estat espanyol, és la proporció d'immigrants de totes dues regions respecte de la població total. La següent taula ens presenta els percentatges d'immigrants per al total de població, per als dos àmbits geogràfics:

Taula 1. Proporció d'estrangers respecte a la població total (1996)

Població total		Estrangers	%
Espanya	39.669.394	538.984	1,35
Catalunya	6.090.040	114.264	1,87

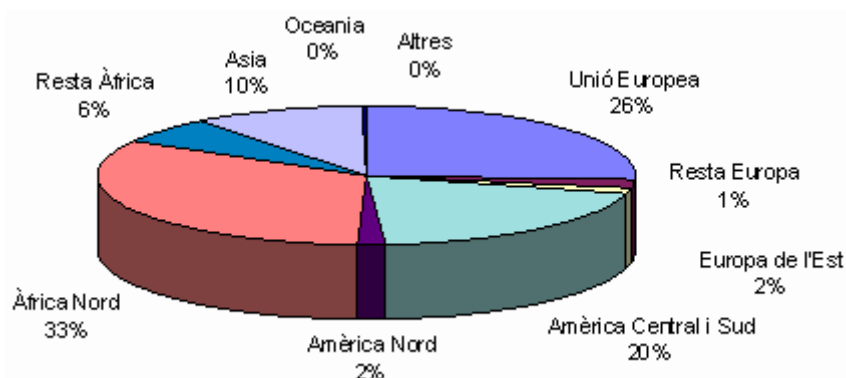
Font: *Estadísticas de variaciones residenciales, migraciones 1987-1996*, INE.

Tal com es pot veure, Catalunya presenta un percentatge més gran d'estrangers que Espanya, respecte a la seva població total (1,87% en comparació amb un 1,35). Això es deu principalment a la proximitat de Catalunya als països de la UE, on inicialment es dirigien els immigrants, els quals no van poder arribar per manca de documentació i, també, al creixement econòmic continuat que ja hem mencionat, que atreu els immigrants del Tercer Món.

1.3. La immigració econòmica i no econòmica

La població immigrant es pot distingir sociològicament segons diferents criteris. D'acord amb els objectius d'aquest estudi, un criteri important és el que diferencia els immigrants "econòmics" dels "no econòmics". Es consideren immigrants econòmics els qui provenen de països no desenvolupats o en via de desenvolupament, amb la voluntat de trobar millors condicions de vida i de treball. En canvi, la immigració no econòmica és la que prové de països econòmicament desenvolupats. La següent taula mostra els percentatges dels immigrants a Catalunya, segons la regió de procedència (any 1997):

Gràfic 2. Immigració estrangera amb permís de residència a Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Òrgan Tècnic del Pla Interdepartamental d'Immigració (1997).

Aquest gràfic mostra el predomini d'immigrants estrangers procedents de l'Àfrica del Nord (33%) (on es registra un predomini més gran de la població magribí). El següent percentatge de població més important correspon als Estats de la Unió Europea (26%), i el tercer, als països de l'Amèrica Central i Sud (20%). D'acord amb la definició anterior aquí entenem que els immigrants econòmics són els que vénen de:

- Europa de l'Est
- Amèrica Central i del Sud
- Àfrica del Nord
- resta d'Àfrica
- i Àsia (excepte Israel i Japó).

D'aquesta manera podem dir que més d'un 69,74% de la immigració a Catalunya és econòmica.

1.4. Nivell d'instrucció dels immigrants

Un altre element a destacar sobre el perfil de la immigració a Catalunya és el seu nivell d'instrucció. En la taula 2 es mostra la distribució dels percentatges d'immigrants econòmics i no econòmics d'acord amb el seu nivell d'instrucció. A partir d'aquestes dades podem establir les següents distincions entre tots dos tipus d'immigració:

1) Com és previsible, els immigrants no econòmics presenten un perfil més elevat d'instrucció respecte als econòmics: més d'un 38% dels immigrants no econòmics són diplomats o llicenciats, amb relació al 18% dels immigrants econòmics.

2) Tot i així, cal destacar que el gros dels immigrants econòmics presenta un nivell mitjà-alt d'instrucció (59,19%) i que menys d'una tercera part no tenen estudis.

3) Cal destacar que aquest elevat percentatge d'instrucció mitja i alta per part dels immigrants econòmics representa una inversió en formació que no ha tingut lloc a Catalunya, sinó als seus respectius països d'origen. Això representa un potencial de beneficis intel·lectuals que perden els països en via de desenvolupament i que guanya Catalunya amb la immigració

Taula 2: Nivell d'instrucció dels caps de família estrangers a Catalunya (1996)

	Ni llegeix Ni escriu	Sense estudis	Primària	ESO	FP1	FP2	BUP	Diplomatura	Llicenciatura	Total
a) immigració econòmica										
Magrib	7,2	36,3	28,7	9,8	2,2	1,7	8,9	2,8	2,4	100
Rest a d'Àfrica	7,7	37,6	24,4	7,2	2,6	2,5	7	4,7	6,4	100
Amèrica Central i del Sud	0,3	5,9	17,4	12,6	4,2	5,3	22,1	12,1	20,1	100
Rest a d'Àsia	1,1	9,1	21,7	11,4	4,6	3,8	21,4	11,3	15,6	100
Oceania	--	2,4	14,6	14,6	9,8	2,4	19,5	12,2	24,4	100
Europa de l'Est	0,3	4,1	19,5	11,7	4,5	11,2	16	15,4	17,3	100
Total (%)	4	22,2	23,4	10,7	3,2	3,6	14,7	7,5	10,7	100
Total (nombre)	915	5008	5279	2427	731	806	3331	1691	2415	22603
b) resta de la immigració										
EUA i Canadà	--	2,5	8,6	6,7	2	3,9	15	16,3	45	100
Japó	0,5	0,5	6	4,1	0,9	1,4	16,1	16,1	54,4	100
Rest a d'Europa	0,5	1,5	10,9	5,3	6,6	6,8	15,7	21,7	31	100
Total (%)	0,2	1,8	8,9	5,8	3,3	4,4	15,4	18,1	42,1	100
Total (nombre)	3	22	107	70	40	53	186	218	509	1208
Total immigrants (%)	3,9	21,1	22,6	10,5	3,2	3,6	14,8	8	12,3	100
Total immigrants (nombre)	918	5030	5386	2497	771	859	3517	1909	2924	23811

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Estadística de Població de Catalunya, 1996 (Institut d'Estadística de Catalunya)

1.5. Població estrangera segons l'edat

L'edat dels immigrants està directament relacionada amb la seva capacitat laboral. Les dades que hem trobat confirmen que el col·lectiu d'immigrants econòmics és, en general, més jove que el col·lectiu d'immigrants no econòmics. Dues poden ser les explicacions. D'una banda, perquè els immigrants econòmics vénen bàsicament a treballar i d'altra banda perquè molts dels immigrants no econòmics vénen a viure la seva jubilació a Catalunya, per les bones condicions que ofereix el clima mediterrani. En la següent taula es mostren les franges d'edat dels immigrants segons la seva regió de procedència. Cal tenir en compte que les dades es refereixen als caps de família immigrants.

Taula 3. Edat dels caps de família, per regió d'origen: Immigrants econòmics

Edat	Magrib	R. Àfrica	R. Amèrica	R. Àsia	Oceania	Europa Est	Total
0 a 20	0.38	0.22	0.42	1.10	0.00	0.27	0.45
20 a 40	58.18	66.45	51.46	52.14	31.71	20.48	54.83
40 a 60	35.69	31.38	32.11	40.25	43.90	28.46	34.33
60 a 80	5.41	1.61	12.47	5.45	19.51	42.02	8.64
80 i mes	0.34	0.35	3.55	0.85	4.88	8.24	1.74
Total %	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
Total No.	9474	2298	7581	2457	41	752	22594

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Estadística de Població de Catalunya, 1996 (Institut d'Estadística de Catalunya)

En aquesta taula es mostra que els percentatges més elevats de la població econòmica (els caps de família registrats) corresponen a la franja d'edat compresa entre els 20 i 40 anys (**54,83%**). Això vol dir que el gros dels immigrants econòmics i en aquest cas, dels qui són a càrrec de la família, són persones joves. En canvi, la població de més de 60 anys és minoritària (només **10,38%**). Això ens permet de concloure que la gran majoria dels immigrants econòmics es troba en edat de treballar. Per comprovar que els immigrants no econòmics tenen una major proporció de població adulta, partim de les dades de la següent taula, també sobre els caps de família:

Taula 4. Edat dels immigrants no econòmics caps de família, per edat i regió d'origen:

Edat	Unió Europea	Resta Europa	EUA i Canadà	Japó	Total %
0 a 20	0.10	0.76	0.34	0.46	0.14
20 a 40	38.04	64.14	42.69	31.34	38.96
40 a 60	33.36	29.29	35.63	62.21	33.83
60 a 80	24.09	5.56	17.82	5.99	22.90
80 i mes	4.42	0.25	3.53	0.00	4.17
Total %	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
Total No.	11365	396	595	217	12573

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Estadística de Població de Catalunya, 1996 (Institut d'Estadística de Catalunya).

Tal com s'ha suggerit, en aquesta taula es mostra que els immigrants no econòmics presenten més del doble de població més gran de 60 anys (**27.07%**), respecte als immigrants econòmics.

La resta de la població no econòmica està més repartida entre les dues franges d'edat anteriors.

2. LA SITUACIÓ LABORAL DELS IMMIGRANTS ESTRANGERS A CATALUNYA

En aquesta secció presentem les característiques de la situació laboral dels immigrants a partir de les dades oficials disponibles. Aquestes dades seran imprescindibles per establir els beneficis econòmics dels immigrants. Cal significar que aquí ens referim als immigrants amb permís de treball i que aquest és un col·lectiu més petit que el dels immigrants amb permís de residència, el qual inclou tant la població ocupada com la resta.

2.1. Marc legal

Les condicions exigides als immigrants estrangers per a la realització d'activitats laborals a l'Estat espanyol i les relatives als tipus de permisos de treball estan regulades per la Llei d'estrangeria de juliol de 1985 i pel Reglament que la desenvolupa. Fins a l'any 1992, els permisos de treball concedits als immigrants estrangers corresponien a dos tipus de règims: el règim comunitari, per als ciutadans de la Comunitat Europea; i el règim general, per a la resta de ciutadans. A partir de l'entrada en vigor de la lliure circulació de treballadors dels països de la Unió Europea, els ciutadans d'aquests països deixen de necessitar la possessió d'un permís de treball i se'ls reconeix el dret a realitzar activitats lucratives, en les mateixes condicions que els ciutadans espanyols; l'única limitació és la de no poder exercir càrrecs a l'Administració pública. Per aquesta raó, a partir de 1993 les fonts estadístiques oficials han deixat d'informar sobre la situació laboral dels ciutadans comunitaris que resideixen a l'Estat espanyol.

Un dels continguts fonamentals de la Llei d'estrangeria es refereix a les circumstàncies considerades en el moment de la concessió o renovació dels permisos de treball.

Concretament, se n'exposen tres:

- a) la inexistència de treballadors en atur en l'activitat que pretén desenvolupar el sol·licitant;
- b) l'escassetat de mà d'obra en l'activitat o zona geogràfica en què es pretén treballar;
- c) el règim de reciprocitat amb el país d'origen de l'immigrant.

D'acord amb aquests criteris, els treballadors estrangers no poden accedir en igualtat de condicions que els autòctons al mercat laboral. Només poden dur a terme aquelles activitats que la mà d'obra autòctona no cobreix, bé perquè no hi ha un nombre suficient de treballadors autòctons disponibles en una activitat o zona geogràfica determinades o bé perquè aquests treballadors autòctons no estan disposats a desenvolupar determinades activitats laborals. De manera que el marc legal vigent a l'Estat espanyol genera una discriminació en l'accés al mercat de treball.

A més, els diferents tipus de permisos fixats en la Llei d'estrangeria - revisats posteriorment en el Reglament de 1996- estableixen una categorització entre els immigrants estrangers segons la menor o major estabilitat que garanteixen. Així, en l'extrem més elevat en estabilitat es troben els treballadors estrangers amb permisos permanents o en vigència durant tres anys (tipus C i E); en aquest període mantenen la seva situació de regularitat, tant si treballen com si no. Tot seguit se situen els qui han aconseguit una primera renovació del seu permís (tipus B i D). En l'extrem inferior se situen els qui tenen permisos amb validesa per a un any (tipus B i D) i, en una situació marginal, els qui no resideixen habitualment a Espanya i la seva estada es limita a tasques de temporer (tipus A i F).

2. 2. El nombre de treballadors immigrants estrangers

Una dada important és el nombre d'immigrants estrangers a Catalunya amb permís de treball a Catalunya. Les dades més recents indiquen que l'any 1997 hi ha 51.667 immigrants amb permís de treball en vigor. Tal com es pot observar en la taula 5, el volum d'immigrants amb permís de treball ha augmentat d'un 8,14% de 1996 fins a 1997.

En aquesta taula també podem apreciar que la major part dels immigrants amb permís de residència gaudeixen de permís de treball

Taula 5. Nombre d'immigrants estrangers a Catalunya

	1996	1997
Amb permís de residència*	63.970	79.244
Amb permís de treball	47.777	51.667
% Residents amb permís de treball	74,7	65,2

(*) Excloso els procedents de la UE Font: OPI (1998a: 1)

A les xifres anteriors cal afegir les corresponents als treballadors estrangers sense permisos de treball i que es troben en una situació d'irregularitat administrativa. S'han realitzat diverses estimacions sobre el pes relatiu que representa aquest col·lectiu. Concretament, en un estudi recent sobre la població laboral estrangera a Espanya, s'estima que al voltant del 23% d'aquesta població es troba en situació d'irregularitat administrativa. Aquesta estimació aplicada al cas de Catalunya, es tradueix en 23.670 treballadors irregulars, que si s'afegeixen als treballadors regulars fan un total de 102.914 treballadors estrangers. De totes maneres el nostre estudi se centra solament en els immigrants "regulars"

2.3. La ubicació en el mercat de treball

A partir de diverses fonts estadístiques oficials, tot seguit presentarem algunes dades bàsiques sobre els immigrants estrangers a Catalunya en el mercat de treball. En particular, abordarem quatre qüestions: situació laboral, relació laboral de dependència (treball pel seu compte o per compte d'altri), distribució per sectors d'activitat econòmica i estatus ocupacional.

2.3.1. Situació laboral

Una de les fonts estadístiques que ens dona una informació més detallada de la situació laboral dels immigrants estrangers a Catalunya és l'*Estadística de població de Catalunya*; la darrera que es va realitzar és de l'any 1996, i juntament amb el Padró municipal. Aquesta informació es limita a donar dades sobre la situació laboral en la qual es troben els caps de família immigrants. Tal com es pot observar a la taula 6, un 64,3% dels caps de família immigrants està realitzant una activitat laboral. La resta es distribueix en diverses situacions, de les quals en podem destacar dues per la seva importància: la de jubilat (9,3%) i la de desocupat (13,5%). Aquesta darrera categoria inclou tant els qui busquen la seva primera feina (1,8%) com els qui ja han treballat anteriorment (11,7%).

Analitzant la situació laboral dels caps de família segons el seu país d'origen, es constata una presència més nombrosa de desocupats entre els procedents de països de rendes baixes, és a dir, entre els immigrants econòmics (16,7% vs. 9,8% per a la resta) i, de manera especial, entre els d'origen africà. A la resta de categories la comparació entre el gros d'immigrants econòmics i no econòmics no aporta diferències significatives. Solament si es realitza una comparació més concreta, per països o continents de procedència, apareixen diferències notables. Així, mentre que els jubilats constitueixen un sector important dels immigrants procedents de l'Europa de l'Est (48,7%), Oceania (22%), EUA i Canadà (18,7%), aquests són molt poc nombrosos entre els immigrants africans (5,1% dels magribins i 1,9% de la resta d'africans) i japonesos (4,1%)

Taula 6. Activitat dels caps de família d'immigrants estrangers per país de procedència (1996)

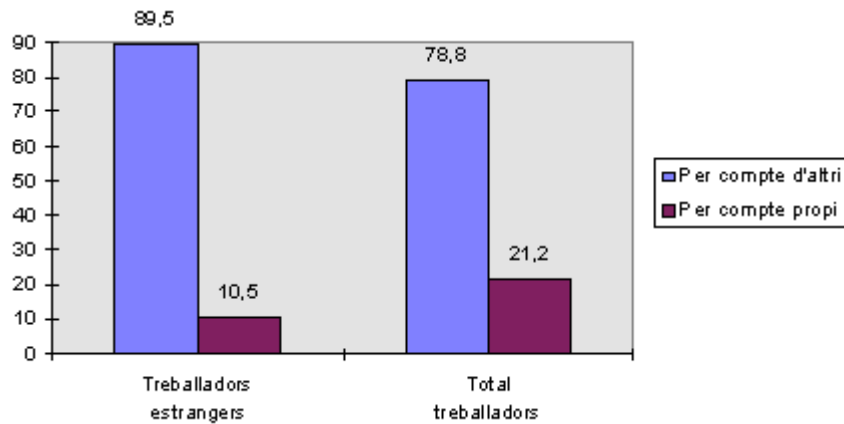
Servei militar		Ocupat	Desocupat 1 ^a (*)	Desocupat (**)	Jubilat	Incapacitat	Estudiant	Tasques domèstiques	Altres	Total
a) immigració econòmica										
Magrib	0,1	68,4	2,3	17,1	5,1	1,5	0,6	3,3	1,6	100
Resta Àfrica	--	70,6	3,1	18,3	1,9	0,5	1,3	2,5	1,7	100
Amèrica C. i S.	--	58,9	2	11,9	13,7	0,5	3,6	7,5	1,9	100
Resta d'Àsia	--	68	2,9	11,1	5,6	1,4	2	6,3	2,7	100
Oceania	--	58,5	--	9,8	22	--	2,4	7,3	--	100
Europa de l'Est	--	34,4	0,7	3,6	48,7	1,2	2,4	4,5	4,5	100
Total (%)	--	64,2	2,3	14,4	9,2	1,1	1,9	5	2	100
Total (nombre)	7	14.518	517	3.246	2.077	239	428	1.128	443	22603
b) resta immigració										
EUA i Canadà	0,2	63,2	1,2	5,5	18,7	0,7	2,7	4,9	3	100
Japó	--	76	0,5	4,1	4,1	0,5	6	6	2,8	100
Resta d' Europa	--	64,4	6,5	10,6	5,1	0,8	2,8	7,3	2,5	100
Total (%)	--	65,9	2,8	7	11,6	0,6	3,3	5,9	2,8	100
Total (nombre)	1	796	34	84	140	8	40	71	34	1.208
Total immigrants (%)	--	64,3	2,3	14	9,3	1	2	5	2	100
Total immigrants (nombre)	13	15.314	551	3.330	2.217	247	468	1.199	477	23.811

(*) Desocupat a la recerca de la primera feina
 (**) Desocupat que ha treballat amb anterioritat
 Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Estadística de població de Catalunya, 1996 (Institut d'Estadística de Catalunya)

2.3.2. Relació de dependència: pel seu compte o per compte d'altri

Una altra qüestió d'interès és el tipus de relació de dependència laboral en què es troben els treballadors estrangers, és a dir, si treballen pel seu compte o per compte d'altri. Les dades corresponents a 1996 mostren com gairebé la totalitat dels treballadors estrangers residents a Catalunya treballen per compte d'altri o, el que és el mateix, són assalariats. Si comparem aquesta xifra amb la del conjunt de treballadors residents a Catalunya -tant autòctons com estrangers- es constata una notable diferència: la proporció d'assalariats és superior entre els treballadors estrangers (89,5% vs 78,8%). Amb relació a aquest punt vegeu el gràfic 3.

Gràfic 3. Relació de dependència laboral dels treballadors estrangers i del total de treballadors de Catalunya

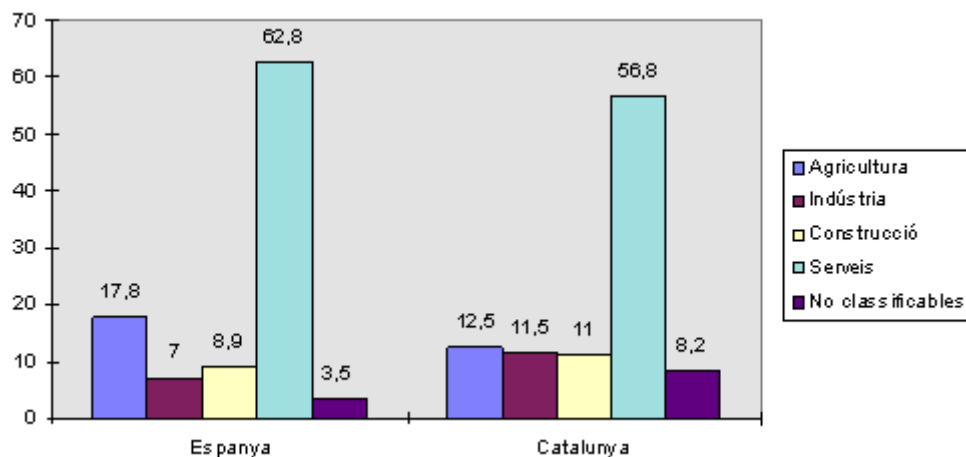

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri de Treball i d'Afers Socials (1997) i de l' Institut d'Estadística de Catalunya (1998)

2.3.3. Distribució per sectors d'activitat econòmica

L'activitat econòmica dels treballadors estrangers a Catalunya es desenvolupa sobretot en el sector de serveis (56,8%). La resta de treballadors es distribueix de forma similar en els sectors agrari, industrial i de la construcció. Aquesta distribució per sectors d'activitat és bastant similar a la del total de treballadors estrangers a l'Estat espanyol (vegeu gràfic 4). Tot i així, cal destacar en el cas de Catalunya una presència més gran de treballadors estrangers en el sector industrial (11,5% vs. 7%) i menor en els sectors agrari (12,5% vs. 17,8%) i de serveis (56,8% vs. 62,8%).

Gràfic 4. Distribució dels treballadors estrangers per sectors d'activitat econòmica a Espanya i a CATALUNYA

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l' OPI (1998b: 1)

2.3.4. Estatus ocupacional

El tipus d'activitat laboral que realitzen els treballadors estrangers constitueix una informació cabdal a efectes del nostre estudi. Per conèixer-la ens basem en les estadístiques oficials sobre permisos de treball concedits al llarg de l'any, els quals proporcionen una informació detallada del tipus d'ocupació dels treballadors estrangers. Concretament, mostren la distribució dels treballadors estrangers en vuit categories ocupacionals (vegeu la taula 7) que podem classificar, al mateix temps, en quatre nivells bàsics d'estatus ocupacional i que són els següents:

- Estatus *alt*: format per directius d'empreses i d'administracions públiques i per tècnics-professionals, científics i intel·lectuals.

- Estatus *mitjà-alt*: format per tècnics i professionals de suport i treballadors de tipus administratiu.
- Estatus *mitjà-baix*: que agrupa treballadors de serveis de restauració-personals-protecció-venedors i treballadors qualificats.
- Estatus *baix*: en el qual s'inclouen els treballadors domèstics i altre personal de neteja; peons de l'agricultura i de la pesca i altres treballadors no qualificats.

D'acord amb aquesta classificació, la majoria dels estrangers se situa en els nivells inferiors de l'estatus ocupacional: el 64,7% en el baix i 18,6% en el mitjà-baix. Particularment, les categories laborals més freqüents són les del treballador domèstic i del personal de neteja (34,2%) i la del treballador no qualificat (17,3%). D'altra banda, la representació en els nivells d'estatus superior només arriba al 10,6% de tots els treballadors estrangers (5,9% de nivell alt i 4,7% de nivell mitjà-alt). Cal afegir a aquestes xifres un 6,1% de treballadors dels quals no se ha pogut classificar la seva ocupació.

Tal com ja hem comentat, el criteri bàsic per a la concessió o renovació dels permisos de treball és l'escassetat de mà d'obra autòctona en una zona geogràfica o en una determinada activitat productiva. Dos casos que ens mostren la insuficiència de mà d'obra autòctona a Catalunya són el del treball en les tasques domèstiques i el de l'agricultura. En el primer cas, la millora de la qualitat de vida de la població autòctona experimentada en els darrers anys i, especialment, la incorporació de la dona al món laboral, han creat una progressiva demanda de treballadors en el sector domèstic, que no cobreix l'oferta de treballadors autòctons. Davant d'aquest fet, es fa necessària la presència de treballadors estrangers. Pel que fa al treball en l'agricultura, el progressiu despoblament de les àrees rurals, la millora als anys vuitanta de les prestacions socials adreçades als treballadors autòctons, juntament amb les condicions precàries d'aquest tipus de treball (mobilitat, inestabilitat...) són alguns factors que expliquen la necessitat de mà d'obra immigrant.

Taula 7. Permisos de treball concedits a estrangers a Catalunya, segons el tipus d'ocupació (en percentatges)

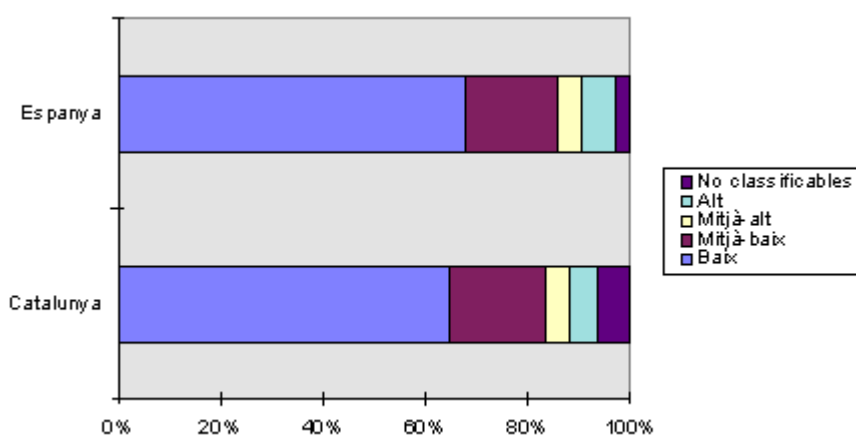
	1996	1997
Direcció d'empreses i d'administracions públiques	3,9	3,8
Tècnics i professionals, científics i intel·lectuals	2,2	2,1
Tècnics i professionals de suport i treballadors de tipus administratiu	2,9	4,7
Treballadors serveis de restauració, personals, protecció i venedors	10,3	9,8
Treballadors qualificats	11,5	8,8
Treballadors domèstics i altre personal de neteja	28,2	34,2
Peons de l'agricultura i de la pesca	14,6	13,2
Altres treballadors no qualificats	16,3	17,3
Treballadors no classificables	10,2	6,1

Total (%)	100	100
Total (nombre)	37.023	22.526

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri de Treball i d'Afers Socials (1997: 400).

Si comparem les dades anteriors amb les que fan referència al conjunt de treballadors estrangers residents a l'Estat espanyol trobem un panorama molt similar. El gràfic 5 il·lustra amb claredat la semblança entre l'estatus ocupacional dels treballadors estrangers residents a Catalunya i el dels residents en tot el territori espanyol. Una anàlisi més detallada per categories laborals ens mostra solament dues diferències a destacar: en primer lloc, una menor presència de peons de l'agricultura i de la pesca entre els treballadors estrangers residents a Catalunya (13,2% vs. 20,6%) i, en segon lloc, una proporció més gran de treballadors estrangers no qualificats a Catalunya que no pas al conjunt de l'Estat espanyol (17,3% vs. 12,6%).

Gràfic 5 Estatus ocupacional dels treballadors estrangers a Catalunya i a Espanya

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri de Treball i d'Afers Socials (1997: 398-401)

Una altra font de dades sobre l'estatus ocupacional dels treballadors estrangers és l'*Estadística de població de Catalunya* elaborada per l'Institut d'Estadística de Catalunya. Concretament, fa servir una classificació de deu categories laborals semblant a la utilitzada en les estadístiques sobre permisos de treball, però diferenciant les dades entre caps de famílies immigrants i la resta de membres (vegeu les taules 8 i 9). Les dades sobre immigració que aporta aquesta font estadística presenten una important mancança: aquesta font estadística es realitza conjuntament amb el Padró municipal i per aquest motiu només recull la informació d'aquells immigrants que es troben empadronats, que són aquells que es troben en una situació més estable. Certament, els immigrants que creuen que no residiran molt de temps en un mateix lloc no acostumen a empadronar-se i per això no ens ha de sorprendre la disparitat de xifres entre aquesta i altres fonts estadístiques oficials.

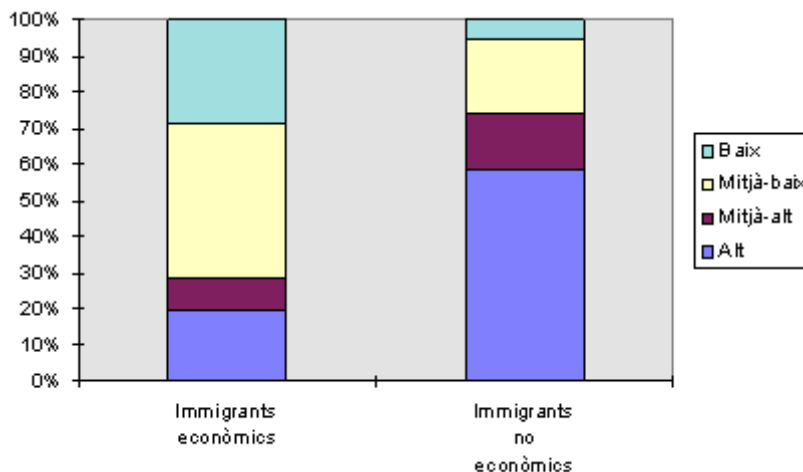
Aquesta disparitat es fa palesa, particularment, en les xifres sobre nivell ocupacional dels treballadors estrangers. Com acabem de veure, les dades del Ministeri de Treball i d'Afers Socials sobre permisos de treball indiquen que un 10,6% dels treballadors estrangers residents a Catalunya presenten per a l'any 1997 un estatus ocupacional *elevat* (alt i mitjà-alt). En canvi, les dades de l'any 1996 de l'*Estadística de població de Catalunya*, indiquen una xifra del 30,9% per al mateix col·lectiu. Malgrat aquestes limitacions, cal destacar dues conclusions de les dades de l'*Estadística de població de Catalunya*:

- La gran similitud entre l'activitat laboral desenvolupada pels caps de família immigrants i la desenvolupada per la resta de membres de la família (vegeu les taules 8 i 9). Solament es

detecten diferències remarcables a causa d'una presència més gran d'oficials d'arts mecànics entre els caps de família (17,6%), si els comparem amb la resta de persones ocupades de la família (12,9%).

- S'observa una clara polarització entre els immigrants econòmics i no econòmics: en les categories laborals superiors predominen els immigrants no econòmics i en les inferiors els econòmics (vegeu el gràfic 6).

Gràfic 6. Estatus ocupacional dels treballadors estrangers a Catalunya segons la distinció immigració econòmica i no econòmica.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Estadística de població de Catalunya, 1996 (Institut d'Estadística de Catalunya)

Taula 8: Ocupació dels caps de família immigrants estrangers (exclusos els comunitaris) segons la distinció immigració econòmica i no econòmica (1996).

	Directius	Professionals, intel·lectuals	Tècnics nivell mitjà	Empleats oficina	Treball, serveis, venedors	Agricultura, pesca	Oficials, operaris, artesans	Operadors instal·lacions	Treballadors o qualificats	Forces armades	Total
a) Immigració econòmica											
Total (%)	8,7	10,8	9	2,1	11,8	8,8	18,2	10,5	20		100
Total (Nombre)	1.265	1.567	1.306	312	1.719	1.274	2.636	1.532	2.901	6	1.458
b) Resta d'immigració											
Total (%)	17,6	41	15,1	2,3	7,1	1	7,1	4,4	4,4		100
Total nombre	140	326	120	18	57	8	57	35	35		796
Total immigrants (%)	9,2	12,4	9,3	2,1	11,6	8,4	17,6	10,2	19,2		100
Total immigrants (Nombre)	1.405	1.893	1.426	330	1.776	1.282	2.693	1.567	2.936	6	15.314

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Estadística de població de Catalunya, 1996 (Institut d'Estadística de Catalunya)

Taula 9: Ocupació de la resta de membres de família immigrants estrangers (exclusos els comunitaris). Any 1996

	Directius	Professionals, Intel·lectuals	Tècnics nivell mitjà	Empleats oficina	Treball, serveis, venedors	Agricultura, pesca	Oficials, operaris, artesans	Operadors instal·lacions	Treballadors o qualificats	Forces armades	Total
Total immigrants (%)	7,7	10,3	11,3	3,3	14,9	8,5	12,9	9	22,1		100
Total immigrants (%)	896	1.208	1.331	381	1.748	993	1.509	1.055	2.587	2	15.314

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'*Estadística de població de Catalunya*. 1996 (Institut d'Estadística de Catalunya)

IV. ELS BENEFICIS ECONÒMICS DE LA IMMIGRACIÓ ESTRANGERA A CATALUNYA

• Els beneficis econòmics directes

Les aportacions econòmiques com a resultat de l'activitat laboral

Estimació basada en l'Enquesta de salaris en la indústria i els serveis

Estimació basada en l'estudi d'UGT

Les aportacions per concepte de pensions

Aportacions fiscals

Les aportacions fiscal per concepte d'IRPF

Cotitzacions a la Seguretat Social

Els beneficis econòmics directes monetaritzables aportat pels immigrants estrangers a Catalunya

Les remeses dels immigrants estrangers

• Els beneficis econòmics indirectes de la immigració

Els beneficis econòmics indirectes a l'àmbit privat

Les Organitzacions No Governamentals (ONG's) a CATALUNYA dedicades al treball amb immigrants

Els locutoris a la ciutat de Barcelona

Les companyies d'autobusos a Barcelona

Els arrendadors d'habitatge

Beneficis indirectes a l'àmbit públic

Els mestres

Els serveis particulars d'atenció als immigrants:

CAP de Drassanes i la Unitat de Minories Ètniques de l'Hospital de Mataró

D'acord amb la distinció entre beneficis econòmics directes i indirectes establerta al començament de l'estudi, en presentarem seguidament els principals resultats.

1. ELS BENEFICIS ECONÒMICS DIRECTES

Tal com hem plantejat anteriorment, quan parlem de beneficis directes de la immigració estrangera ens referim a les aportacions econòmiques dels immigrants a la renda del país. La quantificació d'aquestes aportacions en termes monetaris constitueix un dels objectius bàsics d'aquest estudi. La nostra atenció se centrarà en les següents contribucions econòmiques:

- 1) les aportacions com a resultat de l'activitat laboral;
- 2) les aportacions en concepte de pensions;
- 3) les aportacions fiscals.

A més de les aportacions econòmiques dels immigrants estrangers a la renda de Catalunya, és necessari analitzar quina part d'aquesta retorna als seus països d'origen. Per aquest motiu, les remeses dels immigrants s'estudien en un apartat específic. D'aquesta manera, podrem quantificar la part de les aportacions econòmiques dels immigrants que es queda a Catalunya i la que flueix cap a l'exterior de l'Estat espanyol.

1.1. Les aportacions econòmiques com a resultat de l'activitat laboral

En el capítol anterior comentàvem que l'entrada d'immigrants estrangers resulta necessària per cobrir la mà d'obra vacant en determinats sectors de l'economia catalana, com per exemple en el sector agrícola o en l'àmbit domèstic. Al marge de les necessitats laborals cobertes per la població estrangera, cal destacar un altre benefici econòmic vinculat a l'activitat laboral d'aquest col·lectiu. Es tracta de les aportacions econòmiques dels immigrants a la renda del país com a resultat directe de la seva activitat laboral. Sens dubte, els salaris i els guanys obtinguts pels immigrants generen efectes positius sobre el conjunt de l'economia, especialment per la seva incidència en una major demanda dels béns de consum.

A l'hora de determinar el volum de guanys i ingressos percebuts pels immigrants estrangers per la seva activitat econòmica, trobem una important limitació, que és l'escassetat de dades. Hi ha molt pocs estudis, tant a Catalunya com a l'Estat espanyol, que hagin analitzat els ingressos percebuts pels immigrants i a més, els estudis existents analitzen col·lectius específics d'immigrants i/o per sectors d'activitat molt concrets. És per això que les dades d'aquests estudis són insuficients si es vol quantificar el volum d'ingressos dels immigrants estrangers.

Davant d'aquesta situació, hem hagut de realitzar una estimació dels ingressos esmentats a partir de la informació disponible sobre la població ocupada a Catalunya (tant autòctona com immigrant). Existeixen diversos estudis i fonts estadístiques que ofereixen resultats molt diferents sobre els ingressos percebuts pels treballadors a Catalunya. D'entre aquests estudis ens hem basat en els que faciliten una informació més detallada. En concret, ens referim a *L'encuesta de salaris en la industria y los servicios*, i a un estudi realitzat per la Secretaria de Política Sindical d'UGT sobre salaris a Catalunya. Utilitzant les dades de cadascun dels estudis s'obté una estimació molt diferent del volum d'ingressos dels immigrants. Tot seguit exposem aquesta diferència.

1.1.1 Estimació basada en l'Encuesta de Salarios en la Industria y los Servicios

Aquesta enquesta, d'àmbit estatal, facilita informació trimestral sobre els salaris percebuts pels treballadors dels sectors econòmics d'indústria, construcció i serveis. Al mateix temps, els salaris de cadascun dels sectors són desagregats en dues categories professionals: "empleats" i "obers". Amb l'objectiu d'estimar els ingressos dels treballadors immigrants a partir de la informació anterior, és necessari adaptar les categories ocupacionals procedents dels permisos de treball abans esmentats, a la classificació ocupacional que s'utilitza a l'*Enquesta de Salaris*. Així, doncs, classificarem aquestes categories en els nivells professionals d'empleats i obrers. D'altra banda, atès que no disposem de dades sobre el nivell professional dels immigrants estrangers, desagregats per sector d'activitat econòmica, les dades sobre salaris que utilitzarem de l'*Enquesta* fan referència al salari mitjà dels 3 sectors d'activitat econòmica, considerats conjuntament.

Un cop classificats els treballadors immigrants en els grups d'empleats i obrers, el procediment és molt senzill: consisteix a multiplicar el nombre de treballadors de cada grup pel salari mitjà anual corresponent a aquest grup professional i després, afegir ambdues quantitats (vegeu la taula 10). Cal tenir en compte que les xifres salarials es refereixen a l'import anual dels salaris bruts percebuts.

D'acord amb els criteris establerts, la xifra estimada de salaris bruts percebuts pels immigrants estrangers a Catalunya durant l'any 1997 és de **118.578.297.024** pessetes.

Taula 10. Estimació dels salaris bruts dels immigrants estrangers percebuts l'any 1997 a Catalunya (I)

	Salari mitjà anual per treballador a Catalunya a 1997 (en tes.)	Treballadors estrangers (1997)		Import: nombre. treball. estrang. x salaris
		% *	Nombre**	
Empleats	3.217.392	21,7	11.212	36.073.399.104
Obrers	2.039.424	78,3	40.455	82.504.897.920
Total	---	100	51.667	118.578.297.024

(*) Classificació realitzada a partir dels tipus d'ocupació que consta en els permisos de treball.
(**) Nombre de treballadors amb permís de treball vigent el 31 de desembre de 1997.
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Encuesta de salarios en la industria y los servicios; Ministeri de Treball i d'Afers Socials (dades sobre el tipus d'ocupació dels immigrants).

1.1.2 Estimació basada en l'estudi d'UGT

La Secretaria de Política Sindical d'UGT de Catalunya ha realitzat un estudi sobre els salaris mitjans en els sectors d'alimentació, hostaleria, metall i banca a Catalunya durant 1996 i 1997. A diferència de l'Encuesta de salarios, aquest estudi no informa dels salaris percebuts pels treballadors, sinó dels salaris mitjans establerts en els convenis salarials de cada sector. Per aquest motiu les xifres salarials que fa servir són bastant inferiors a les de l'Encuesta de salarios. La causa d'això és que els convenis fixen les retribucions salarials mínimes (per sector i categoria laboral).

El procediment per determinar els salaris dels treballadors immigrants, a partir de les dades d'aquest estudi, és molt semblant al que s'utilitza en el cas anterior. L'única diferència remarcable és que s'adopta un criteri de categorització diferent de les ocupacions dels treballadors. En aquest cas les categories es classifiquen en tres nivells: alt, mitjà i baix. En la taula 11 que es presenta a continuació, se sintetitza el càlcul que hem realitzat per assolir una xifra que és estimativa del total de salaris dels immigrants.

Taula 11. Estimació dels salaris bruts dels immigrants estrangers percebuts l'any 1997 a Catalunya (II)

	Salari mitjà anual dels convenis de 4 sectors de Catalunya el 1997 (pta.)*	Treballadors estrangers (1997)		Import: nombre treball. Estrang. x salaris (pta.)
		% **	Nombre.***	
Nivell alt	2.322.708	6,2	3.203	7.375.573.724
Nivell mitjà	1.808.179	24,9	12.865	23.262.222.835
Nivell baix	1.428.786	68,9	35.599	50.863.352.814

(*) Sectors de l'alimentació, hostaleria, metall i banca.
(**) Classificació realitzada a partir dels tipus de ocupació que consta en els permisos de treball.
(***) Nombre de treballadors amb permís de treball vigent el 31 de desembre de 1997.
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'estudi sobre salaris de la Secretaria de Política Sindical d'UGT de Catalunya, 1998; Ministeri de Treball i d'Afers Socials (dades sobre tipus d'ocupació dels immigrants).

Tal com plantejàvem, les xifres salarials resultants d'aquest estudi són inferiors a les de l'Encuesta de Salarios. És per aquesta raó que l'estimació dels salaris del conjunt de treballadors immigrants és significativament inferior amb relació a les de l'Encuesta de salarios: 81.501.149.373 ptes. respecte a les 118.578.297.024 ptes. que resultaven en el cas anterior.

Les estimacions realitzades es basen en el supòsit d'igualtat en les retribucions salarials percebudes per activitat laboral entre els treballadors autòctons i els immigrants. Tot i així, tal com es posa de manifest en diferents estudis de caràcter sectorial, les condicions laborals dels immigrants estrangers són, en termes generals, pitjors que els de la població autòctona. Aquesta tesi, que gaudeix d'un ampli suport; fa que dels dos resultats obtinguts el segon és el

que millor s'aproxima a la realitat econòmica dels immigrants a Catalunya. Utilitzarem, doncs, l'estimació més baixa, basada en l'estudi d'UGT.

1.2. Les aportacions en concepte de pensions

Si es pren com a supòsit que els jubilats estrangers no econòmics reben dels seus països d'origen les pensions de jubilació, aquestes es poden considerar com a beneficis econòmics directes que aporta el col·lectiu d'immigrants a Catalunya. L'objectiu d'aquesta secció és el de proporcionar una xifra aproximada de l'aportació dels immigrants no econòmics a Catalunya, en concepte de pensions.

No es disposa d'informació de primera mà sobre el nombre total de jubilats estrangers a Catalunya, i encara menys sobre el nombre d'aquests jubilats que reben les pensions del seu país d'origen; tampoc no hi ha dades sobre les quantitats exactes que reben. Per aquest motiu, a continuació s'estimen aquestes xifres a partir de la informació següent:

1) El nombre i el país d'origen, dels caps de família estrangers jubilats residents a Catalunya (any 1996); aquestes xifres s'exposen a la següent taula:

Taula 12. Nombre de caps de família estrangers, jubilats, a Catalunya, per país d'origen (any 1996)

País d'origen	Nombre de jubilats
EUA i Canadà	111
Japó	9
Resta d'Europa	20
Total	140

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l' *Estadística de població de Catalunya, 1996* (Institut d'Estadística de Catalunya).

Cal tenir en compte que pel fet de tractar-se només dels caps de família, el nombre de jubilats pot ser més alt i fins i tot duplicar l'anterior xifra donat cas que els jubilats visquessin amb la seva parella també jubilada.

2) Les quantitats mitjanes de l'import per jubilació, als països dels jubilats no econòmics.

Aquí partim de dades sobre els sistemes de jubilació dels països de l'OCDE, l'1996. El tractament d'aquesta informació presenta dificultats, per diverses raons. Tampoc no tenim dades sobre les pensions dels països corresponents a la "resta d'Europa", com ara Suïssa. D'altra banda, cada país té els seus propis sistemes de pensions i són molt diferents entre ells. També hi ha països, com ara els EUA, en què hi ha molts sistemes de pensions i la quantitat en diners varia d'acord amb el sistema escollit pel jubilat. Tot i així, amb les dades existents hem pogut obtenir la informació següent:

Taula 13. Pensió mensual mitjana en ptes., per país d'origen.

País d'origen	Pensió mitjana/mes ptes.
EUA i Canadà	58.195
Japó	
Resta d'Europa	-

Font: elaboració pròpia a partir de dades de Kalisch i Tesuya (1999)

Cal tenir en compte que l'edat de jubilació de cada país és diferent: al Japó és de 60 anys; als EUA, és de 65 anys i al Canadà, de 62 anys. Com que no tenim el nombre de jubilats d'EUA i Canadà per separat, no sabem quants jubilats canadencs hi ha respecte als dels EUA. Per això, hem estimat la pensió mitjana dels dos països (58.195 ptes.).

Tenint en compte aquestes restriccions, hem estimat l'aportació en diners dels jubilats no econòmics a Catalunya, creuant les dades sobre la quantitat de jubilats i les pensions mitjanes per país d'origen (per a l'any 1996). La següent taula mostra els resultats de multiplicar el nombre de pensionistes caps de família per les pensions mitjanes.

Taula 14. Quantitat estimada de les pensions aportades a Catalunya a l'any 1996 per els jubilats no econòmics: en ptes., el mes i l'any.

País d'origen	Total pensions ptes./mes	Total pensions ptes./any
EUA i Canadà	6.459.645	77.515.740
Total	6.459.645	77.515.740

Font: elaboració pròpia a partir de dades de Kalisch i Tesuya (1999).

Aquesta quantitat total de 77.515.740 ptes., és una estimació que no té en compte els següents factors importants:

1. Es tracta només dels caps de família; com ja hem dit, el nombre de jubilats pot ser més gran, fins i tot del doble, donat cas que els jubilats visquessin amb la seva parella també jubilada.
2. No s'inclouen els jubilats econòmics de l'Europa no comunitària (20 caps de família).
3. Es tracta de dades de l'any 1996; cal esperar, doncs, que la quantitat hagi augmentat pel que fa a l'any 1999.

La inclusió d'aquests factors faria augmentar la xifra que aporten els jubilats no econòmics a Catalunya. Unes dades més precises sobre els jubilats estrangers a Catalunya permetrien una estimació més acurada d'aquesta aportació.

1.3. Aportacions fiscals

En aquesta secció estimem les aportacions fiscals dels immigrants a Catalunya respecte de l'IRPF i de la participació en el manteniment del sistema de Seguretat Social. Els resultats els exposem per separat

1.3.1. Les aportacions en concepte d'IRPF

La informació sobre aquests beneficis s'ha extret de les dades sobre la declaració de l'IRPF de tots els declarants estrangers a Catalunya, inclosos els comunitaris, de l'any 1996. Aquestes dades han estat proporcionades pel *Departamento de Informática Tributaria, de la Subdirección General de Estudios Estadísticos y Tributarios*, i és l'explotació de les dades més recents que s'ha efectuat fins al tancament d'aquest estudi.

Les dades més representatives de la contribució que van fer els residents estrangers a Catalunya, són sense dubte les següents:

- (1) La quota líquida (part estatal): **10.373.118.707 ptes.**
 - (2) La quota líquida (part autonòmica): **1.830.325.835 ptes.**
- Total: (1) + (2) = **12.203.444.542 ptes.**

Interpretació de la informació:

La xifra (1) correspon al total de l'IRPF pagat a l'Estat espanyol l'any 1996.

Cal recordar que aquesta xifra (1) prové de la "base imposable regular" que correspon a la suma de tots els rendiments econòmics dels quals van gaudir els declarants durant l'any 1996. La xifra (2) correspon al total de l'IRPF pagat pels immigrants estrangers a Hisenda i que correspon a la Comunitat Autònoma. És a dir, les aportacions dels immigrants estrangers en concepte d'IRPF que Hisenda retorna a Catalunya.

Atès que aquest estudi tracta dels beneficis que aporten només els residents estrangers no comunitaris, el primer que hem de fer és deduir de les dades d'Hisenda, les contribucions fetes pels residents estrangers comunitaris. Aquesta tasca és complexa i els càlculs i supòsits en què es basa s'expliquen a l'Annex 4. Aquí exposem només els càlculs finals.

IRPF (part estatal):

Total pagat pels immigrants estrangers: 10.373.118.707 ptes. (1)

Estimació del total pagat pels immigrants comunitaris: 2.388.602.628 ptes. (2)

Estimació del total pagat pels immigrants no comunitaris a Catalunya l'any 1996: (1) - (2)

$10.373.118.707 - 2.388.602.628 = 7.984.516.079$ ptes. (3)

IRPF (part autonòmica):

Total pagat pels immigrants estrangers: 1.830.325.835 ptes. (1')

Estimació del total pagat pels immigrants comunitaris: 421.465.334 ptes. (2')

Estimació del total pagat pels immigrants no comunitaris a Catalunya l'any 1996:

(1') - (2')

$1.830.325.835 - 421.465.334 = 1.408.860.501$ ptes. (3')

Estimació del total pagat pels residents no comunitaris a Catalunya l'any 1996: (3) + (3')

$7.984.516.079 + 1.408.860.501 = 9.393.376.580$ ptes. (4)

D'acord amb aquests càlculs, la xifra (3) correspon al total d'aportacions que els immigrants estrangers (no comunitaris) fan a l'Estat; i la xifra (3') correspon al total d'aportacions que els immigrants estrangers (no comunitaris) fan a Catalunya; i finalment, la xifra (4) correspon al total de les aportacions monetàries que van fer els immigrants estrangers (no comunitaris) en concepte d'IRPF l'any 1996. Cal tenir en compte que la xifra (4) es refereix als immigrants estrangers que van declarar l'any 1996; és previsible que en els exercicis fiscals posteriors aquesta quantitat sigui més elevada.

1.3.2. Cotitzacions a la Seguretat Social

Un altre benefici econòmic directe que aporten els immigrants que viuen a Catalunya es la seva contribució a la Seguretat Social. El que la presència dels immigrants estrangers sigui positiva per al manteniment del sistema de Seguretat Social no és un supòsit d'aquest estudi, sinó un fet evidenciat pels economistes que estudien en general el finançament de l'Estat del Benestar. Un d'aquests estudis és l'*Informe Econòmic del BBV, 1998* en el que s'analitza, entre d'altres aspectes, el procés de convergència econòmica de l'Estat espanyol, en general, amb la resta de països de la Unió Europea. En aquest estudi s'afirma que un dels factors determinants per assolir la convergència és que a Espanya hi hagi un creixement demogràfic sostingut. Si la població creix a un ritme sostingut, diu l'informe, l'oferta de treball serà igualment creixent i sostinguda. Això garanteix que la societat disposi d'una força de treball que pugui finançar el sistema de Seguretat Social, en incorporar-se al mercat de treball. Des de les dues últimes dècades, el creixement demogràfic a Espanya ha estat negatiu. Això provoca un problema de finançament de l'Estat del Benestar a llarg termini.

L'estudi sosté que a partir de l'any 2003, la població descendirà en termes absoluts, afectant més el grup en edat de treballar. Aquest canvi en la composició demogràfica tindrà dos impactes: un, la reducció de l'oferta de treball i l'altre, l'envelliment de la població. Amb una oferta de treball cada cop més reduïda no es podran sostenir les despeses relatives a la Seguretat Social de la població adulta en augment. El problema s'agreuja si es té en compte que les despeses en sanitat creixen per habitant, a partir dels 45 anys d'edat. Amb l'envelliment de la població es produirà un augment de la despesa sanitària especialment intens a partir de l'any 2024. Respecte a les pensions, es diu que si l'any 1991 hi havia 5,3 treballadors per sostenir a cada jubilat, l'any 2050 restaran només 1,8 treballadors per pagar la pensió d'un jubilat. La conclusió de l'estudi és que aquests efectes demogràfics negatius, per a les properes dècades, solament es poden alterar significativament a partir d'una política d'immigració adequada que amplii el contingent d'immigrants, de 30.000 que existeix actualment, fins a uns 100.000. Això garanteix un increment de la població en edat de treballar, i per tant, de l'oferta de treball.

Aquestes conclusions estan recolzades per les dades que tenim sobre l'edat de la població immigrant estrangera a Catalunya i sobre les seves condicions d'ingrés en el mercat de treball local. Sabem que el gros d'immigrants, especialment els econòmics, es troba en edat de treballar, i que vénen precisament a cercar llocs de treball; així doncs són un potencial important d'oferta de treball. Cal recordar també que la seva arribada a l'Estat espanyol està condicionada a que ocupin llocs de treball que la població autòctona no cobreixi per diferents motius, de manera que no vénen a desplaçar treballadors autòctons sinó a cobrir demandes de treball no satisfetes per la població local. Es a dir, suposen un increment de l'oferta de treball i no un desplaçament de l'oferta de treball existent. Per aquestes raons i partint d'estudis econòmics com l'esmentat, la immigració juga un paper central com a solució al problema del manteniment del sistema de Seguretat Social a llarg termini. De fet, pot mitigar l'impacte negatiu derivat de la manca de treballadors que es preveu per les pròximes dècades. Partint d'aquesta base, en aquest estudi hem analitzat la participació dels immigrants no comunitaris a Catalunya al manteniment del sistema de Seguretat Social. Respecte d'això ens hem proposat els objectius següents:

1. Comparar el nombre d'immigrants que cotitzen al sistema de la Seguretat Social respecte al nombre total de persones que cotitzen a Catalunya, segons els diferents règims .
2. Establir l'evolució dels darrers anys, del nombre d'estrangers que cotitzen i comparar aquesta evolució amb la del nombre total de persones que cotitzen a Catalunya (anys 1996, 1997 i 1998).
3. Establir la proporció d'estrangers no comunitaris que cotitzen a la Seguretat Social, respecte al total de població activa estrangera no comunitària a Catalunya.

La informació de què disposem per complir aquests objectius correspon a la informació relativa a les persones que cotitzen a la Seguretat Social, de l'any 1997. És la més recent que ens ha donat el *Gabinete Técnico de la Tesorería General de la Seguridad Social*, del Ministeri de Treball i d'Afers Socials. Aquesta tracta les dades específiques de la quantitat i procedència dels residents estrangers (comunitaris i no comunitaris) que cotitzen a la Seguretat Social. També aporta dades sobre la distribució de les persones que cotitzen, respecte dels diferents règims de la Seguretat Social. Malauradament, no ens han subministrat les quantitats monetàries de les cotitzacions. Per això, destaquem quina és la participació dels immigrants en el finançament de la Seguretat Social i no, les quantitats aportades en diners.

1) Nombre d'immigrants afiliats a la Seguretat Social i que cotitzen, respecte al nombre d'afiliats a la Seguretat Social i que cotitzen, a Catalunya, segons els diferents règims, l'any 1996. Per establir la comparació entre els immigrants que cotitzen en el sistema de la Seguretat Social respecte al nombre total de persones que cotitzen a Catalunya, hem utilitzat les dades de l'any 1996 (vegeu la taula 15).

Taula 15. Nombre de persones que cotitzen en els règims de la Seguretat Social a Catalunya: immigrants i total.

General		Autònoms	Agrari	Mar	Carbó	Llar	Total
Immigrants	12.795	2.941	3.048	181	8	5.670	24.643
Població total	1.755.500	448.100	54.000	7.400	300	30.000	2.295.300
Total en %	0,72	0,65	5,64	2,44	2,66	18,9	1,07

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Gabinete Técnico de la Tesorería General de la Seguridad Social, del Ministeri de Treball i d'Afers Socials.

Cal tenir en compte que el nombre d'immigrants que cotitzen (1) no inclou els comunitaris, i que el nombre total de persones que cotitzen a Catalunya (2), inclou també tots els immigrants que cotitzen. La darrera fila mostra la proporció d'immigrants que cotitzen respecte del total de

persones que cotitzen a Catalunya. Tot i ser baix, aquest percentatge (1,07%), és superior a la proporció de població estrangera a Catalunya, (1,05%), segons dades de 1996.

2) Evolució del nombre d'estrangers que cotitzen al llarg dels anys 1996, 1997 i 1998, i comparació amb l'evolució del total de persones que cotitzen, a Catalunya.

Com es pot apreciar a la taula 16, el nombre de cotitzacions dels immigrants és creixent d'un any a l'altre.

Taula 16. Nombre total de cotitzacions dels immigrants estrangers a CATALUNYA

Any	Total de cotitzacions
1996	24.643
1997	28.244

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Gabinet Técnico de la Tesorería General de la Seguridad Social, del Ministeri de Treball i d'Afers Socials. Les quantitats per any, inclouen totes les categories mencionades en les darreres taules).

A partir d'aquestes dades, podem determinar el percentatge de creixement del nombre de cotitzacions d'un any a l'altre i comparar-lo amb el creixement del nombre de cotitzacions a tot Catalunya. La següent taula mostra els percentatges de creixement del nombre d'immigrants que cotitzen i els totals de Catalunya, de l'any 1996 a l'any 1997.

Taula 17. Percentatges de creixement dels immigrants que cotitzen i els totals a Catalunya, dels anys 1996 a 1997.

% immigrants que cotitzen	% total de persones que cotitzen
14,6	3,7

Font: elaboració pròpia a partir de dades del *Boletín de Estadísticas Laborales*, del Ministeri de Treball i d'Afers Socials, 1999 (on line: www.mtas.es).

En la taula 17 veiem que el percentatge de creixement dels immigrants que cotitzen és superior al doble respecte del creixement del total del nombre de persones que cotitzen a Catalunya. Això vol dir que els immigrants que cotitzen creixen molt més que la mitjana a Catalunya (entenen que el creixement de la mitjana és del 3,7%). També vol dir que els immigrants que cotitzen són un col·lectiu que contribueix a augmentar el creixement del nombre de cotitzacions a tot Catalunya. Això confirma la idea que els immigrants contribueixen a mantenir el sistema de Seguretat Social a Catalunya, i en general contribueixen a sostenir la tesi esmentada al començament d'aquest apartat, que els immigrants no suposen necessàriament una càrrega per a la societat, sinó que ben al contrari contribueixen a mantenir l'Estat del Benestar.

3) Proporció d'estrangers no comunitaris que cotitzen a la Seguretat Social, respecte al total d'immigrants amb permís de treball a Catalunya.

Hem pogut comprovar que la proporció d'immigrants estrangers a Catalunya que cotitzen a la Seguretat Social és molt alta respecte al nombre d'immigrants amb permís de treball que hi havia a Catalunya el mateix any (1997). Concretament, el 54,7% dels estrangers no comunitaris amb permís de treball cotitzen a la Seguretat Social a Catalunya (vegeu la taula 18). Això mostra que els immigrants estrangers, en general, que tenen permís de treball participen molt en el manteniment del Sistema de Seguretat Social a Catalunya i reforça la idea que són una solució potencial pel manteniment de l'Estat del Benestar en una societat d'acollida on la població activa és decreixent.

Taula 18. Proporció d'estrangers no comunitaris que cotitzen respecte al nombre d'estrangers amb permís de treball a Catalunya (any 1997).

Nombre de cotitzants	28.244
Nombre de estrangers (no comunitaris) amb permís de treball	51667
Proporció de cotitzants respecte als estrangers amb permís de treball %	54,7

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Gabinet Técnico de la Tesorería General de la Seguridad Social, del Ministeri de Treball i d'Afers Socials i OPI (1998: 1).

1.4. Els beneficis econòmics directes monetaritzables aportats pels immigrants estrangers a Catalunya

En els apartats anteriors hem xifrat en termes monetaris les aportacions dels immigrants estrangers a la renda de Catalunya com a conseqüència de la seva activitat laboral (en particular mitjançant els ingressos salarials). També hem quantificat les seves aportacions fiscals i en matèria de pensions. Amb aquestes dades és possible calcular la suma de totes aquestes aportacions que és l'agregació dels beneficis de la immigració a Catalunya. Cal tenir en compte que aquesta suma exclou les aportacions fiscals. Això, perquè l'estimació dels ingressos salarials es basa en dades brutes, es a dir, són dades prèvies a les deduccions fiscals. Per aquest motiu si s'afegissin a aquests imports les aportacions relatives a l'Impost sobre la Renda de les Persones Físiques s'estaria realitzant una doble comptabilització dels imports. Tenint en compte aquestes consideracions, el total dels beneficis econòmics directes aportats pels immigrants estrangers expressat en termes monetaris és, amb dades de l'any 1997, el següent:

Aportacions com a resultat de les seves activitats laborals: 81.501.149.373 ptes.

Aportacions en concepte de pensions: + 77.515.740 ptes.

Total: **81.578. 665.113 ptes.**

Cal tenir en compte dues consideracions amb relació a aquestes dues xifres:

- l' estimació dels salaris és una estimació a la "baixa", ja que es basa en els salaris que es fixen en els convenis laborals
- les dades de les pensions corresponen a l'any 1996.

1.5. Les remeses dels immigrants estrangers

Un cop analitzades les aportacions econòmiques dels immigrants estrangers a la renda de Catalunya, cal examinar quina part de les rendes s'envien als països de procedència dels immigrants, és a dir, les remeses. Aquestes remeses varien en freqüència i en quantitat segons la regularitat dels salaris que perceben els immigrants i segons llur situació familiar. Bàsicament, aquestes trameses de diner es realitzen per mitjà de tres canals: girs postals, transferències bancàries i per mitjà de particulars (coneguts o familiars de l'immigrant que viatgen al seu país). L'accés a la informació sobre les trameses de diner a l'estranger per mitjà de transferències bancàries i "missatgers" particulars presenta nombroses dificultats. Per aquest motiu, hem limitat l'estudi a les remeses fetes per mitjà de girs postals. La secció de Giro Internacional de la Direcció General de Correos y Telégrafos ens ha facilitat dades sobre el nombre i l'import dels girs postals efectuats des de Catalunya cap a diversos països durant els anys 1997 i el 1998. La llista de països de destinació no és completa; es refereix només als països que reben la major part de les remeses: vuit en total (vegeu la taula 19).

Taula 19. Girs postals enviats a l'estranger des de Catalunya els anys 1997 i 1998

	1997		1998	
	Nombre de girs	Pessetes	Nombre de girs	Pessetes
Japó	653	33.676.951	706	38.022.297
Algèria	226	3.278.387	206	2.888.971
Marroc	31.873	961.741.386	33.617	1.051.350.164
Senegal	2.400	56.714.610	2.514	57.055.243

Polònia	104	4.178.517	117	4.089.448
Brasil	285	10.533.595	259	9.800.476
Colòmbia	171	5.188.866	150	5.396.199
Perú	0	0	32	1.183.452
Total		1.075.312.312		1.169.786.250

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la secció de Giro Internacional de la Direcció General de Correos y Telégrafos.

Tal com es pot observar, amb l'excepció del Japó, els principals països destinataris dels girs postals realitzats des de Catalunya són països del Tercer Món, per damunt dels quals destaca el Marroc. En conjunt, el volum de girs postals enviats a aquests vuit països durant l'any 1997, supera els mil milions de pessetes; xifra que augmenta d'uns 100 milions de pessetes durant l'any següent.

Però, cal tenir en compte que les xifres anteriors sobre girs postals inclouen les trameses realitzades tant pels immigrants regulars com pels irregulars. Atès que el nostre estudi se centra en els immigrants regulars, cal establir quina part de l'import tramès correspon a aquest col·lectiu. Anteriorment apuntàvem que segons un estudi recent, al voltant del 23% dels immigrants estrangers a Espanya es troben en una situació d'irregularitat administrativa. Si es pren com a vàlida aquesta xifra, resulta possible quantificar la part de les remeses que corresponen als immigrants regulars i irregulars. Concretament, si restem el 23% de l'import total enviat cada any obtindrem les quantitats següents, que corresponen a les remeses dels immigrants regulars:

- any 1997: 827.990.480 ptes.
- any 1998: 900.735.412 ptes.

Aquesta informació sobre les remeses que envien els immigrants estrangers als seus països d'origen permet de desxifrar quina és la part de la renda generada pels immigrants que torna als seus països de procedència i quina és la part que efectivament es queda a Catalunya. Per obtenir aquesta darrera xifra cal solament restar l'import de les remeses a la quantitat total de les aportacions econòmiques dels immigrants, i els resultats són els següents:

Total de les aportacions econòmiques dels immigrants:

(salari i pensions) 81.578.665.113 ptes.

Remeses dels immigrants cap a l'exterior _

(girs postals) 827.990.480 ptes.

Total 80.750.674.633 ptes.

Així doncs, d'acord amb les estimacions efectuades, les aportacions dels immigrants estrangers a la renda de Catalunya es poden xifrar per a l'any 1997 en **80.750.674.633 ptes.**

2. ELS BENEFICIS ECONÒMICS INDIRECTES

Considerem que són beneficis indirectes de la immigració aquells que aporta aquest col·lectiu a la societat quant a les activitats econòmiques que genera al seu voltant. Partim de la hipòtesi que la presència dels immigrants no necessàriament suposa una càrrega econòmica per a la societat sinó que al contrari, pot propiciar i de fet ho fa, una dinàmica pròpia d'activació de l'economia a Catalunya. Aquesta activació s'expressa amb:

- 1) la generació d'empreses i organismes,
- 2) la creació de nous llocs de treball, i
- 3) la presència de més professionals.

Tant les empreses i els organismes com els nous llocs de treball i els professionals, es dediquen totalment o parcialment a temes relacionats amb aquest col·lectiu. En altres paraules, sense la presència d'aquest col·lectiu, a Catalunya no haurien sorgit aquestes empreses o organismes, ni s'haurien creat aquests nous llocs de treball per als professionals autòctons. Per comprovar aquest fet hem escollit alguns dels organismes i empreses més representatius, tant públics com privats, dedicats al col·lectiu d'immigrants. Cal destacar, doncs, que els organismes, empreses, professionals i llocs de treball que aquí presentem són només una mostra que serveix per comprovar els beneficis indirectes de la immigració. Hi ha d'altres exemples a la societat que aquí no s'han tingut en compte i que poden ser inclosos en estudis més exhaustius.

2.1. Beneficis econòmics indirectes en l'àmbit privat

Com a exemples de beneficis indirectes en l'àmbit privat hem tingut en compte:

- Les organitzacions no governamentals de Catalunya dedicades total o majoritàriament al treball amb immigrants;
- Els locutoris a la ciutat de Barcelona;
- Les companyies d'autobusos a Barcelona;
- Els arrendadors d'habitatge.

Els dos primers són una mostra del nous organismes o unitats administratives que han sorgit a causa de la presència d'immigrants; la resta, són exemples d'empreses que treballen, en alguns casos, de forma exclusiva per a aquest col·lectiu. Mitjançant aquesta informació hem establert unes dades sobre els professionals dedicats a temes d'immigració a Catalunya i sobre els nous llocs de treball que han sorgit amb la presència d'aquest col·lectiu.

2.1.1. Les organitzacions no governamentals (ONG) a Catalunya dedicades al treball amb immigrants.

Les organitzacions no governamentals són una peça fonamental de l'Estat del Benestar. Històricament van sorgir dels nous moviments socials nascuts als EUA i a Europa Occidental després de la Segona Guerra Mundial i d'aleshores ençà, els seus objectius generals no han variat gaire: compensar els efectes perversos socials, culturals, i ecològics entre d'altres, del procés creixent d'expansió del capitalisme i de la mundialització del mercat. Pel que fa al treball amb immigrants, sobretot els qui provenen de l'anomenat Tercer Món, la tasca de les ONG és reconeguda als països occidentals més desenvolupats, especialment a Europa. La seva activitat ha estat decisiva per estimular el procés d'integració legal, econòmica i social de la població immigrada. A Catalunya, en particular, les ONG han estat les primeres en respondre a les demandes dels immigrants estrangers.

Si bé és cert que moltes ONG reben ajudes de l'Administració, ja sigui local, autonòmica, estatal o fins i tot de la Unió Europea, hi ha moltes que a més de rebre subvencions oficials disposen de fonts privats suficients per dur a terme determinades activitats de les quals es beneficien els immigrants. Ara bé, en tots els casos suposen àmbits creixents de generació d'ocupació. Algunes de les professions en aquest àmbit són ja conegudes però altres són recents i han estat propiciades exclusivament per la presència dels immigrants en la societat. La causa de llur creixement és que s'ha detectat un augment del nombre d'entitats que treballen amb immigrants, tant en els sectors que ja hi treballaven (Església i sindicats) com a d'altres que han ampliat el camp d'actuació a la població estrangera (ONGD). En aquesta direcció, algunes organitzacions que treballen amb immigrants a Catalunya han ampliat la seva oferta d'activitats i col·laboren tant en campanyes d'ajuda humanitària com en projectes de cooperació en el lloc d'origen dels immigrants. Respecte a les noves professions que s'han incorporat a aquestes entitats, n'hem trobat dues que estan en procés d'expansió: la de **mediadors culturals** i la d'**educadors socials**. Tot seguit exposem la informació que el nostre equip de treball ha recollit sobre el treball de les ONG a Catalunya.

Als llarg dels mesos de juny i juliol vam enquestar un nombre representatiu d'ONG que treballen amb immigrants a Catalunya. L'objectiu d'aquestes enquestes era trobar dades sobre els treballadors d'aquestes entitats, dedicats a activitats relacionades amb la immigració: la seva dedicació en temps, el seu perfil professional i la seva remuneració. Aquestes dades ens han servit per il·lustrar el fet que els immigrants han contribuït que molts professionals trobessin

un lloc on desenvolupar la seva feina i han generat, per la seva presència, noves professions socials. A continuació exposem la informació recollida mitjançant les entrevistes, i la seva interpretació.

Tipus	Nombre
Total ONG a Catalunya dedicades totalment o majoritàriament a temes d'immigració	51
Total ONG enquestades:	31
Total ONG que treballen amb voluntaris:	8
Total ONG que treballen amb professionals contractats:	23

Font: Enquesta "Inmigra 99".

Aquestes ONG treballen directament amb els immigrants a Catalunya o en temes directament relacionats amb aquest col·lectiu. D'entre els diferents resultats de l'enquesta ens interessa destacar:

- 1) el nombre de professionals dedicats a aquest tema, és a dir, els nous llocs de treball generats per la presència dels immigrants;
- 2) la dedicació en temps d'aquests professionals;
- 3) el perfil del professional;
- 4) la remuneració dels professionals.

Ja que l'objectiu principal és el de destacar els llocs de treball que genera la presència dels immigrants, a les ONG, hem descartat les dades aportades per les ONG que treballen amb voluntaris. Els resultats obtinguts amb les ONG que treballen amb professionals remunerats, són els següents:

- 1) Nombre de professionals contractats per les ONG: **178**
- 2) Nombre de professionals segons la seva dedicació a temes d'immigració: Els resultats els podem veure a la següent taula :

Taula 20. Nombre de professionals segons dedicació en temps complet i parcial.

Dedicació	Total professionals
Completa	68
Parcial	110
Total	178

Font: Enquesta "Inmigra 99".

Les dades de la taula sobre dedicació parcial inclouen tots els llocs de treball que no compleixen el temps complet de jornada laboral. Dins d'aquesta categoria considerem no solament els treballadors que tenen un contracte per hores sinó també els treballadors contractats a temps complet que es dediquen parcialment a temes directament relacionats amb la immigració. Els professionals inclouen els diferents perfils existents: directius, tècnics i administratius.

3) El perfil dels professionals:

La següent taula mostra la distribució per categories de tots els treballadors de les ONG d'acord amb el seu perfil professional.

Taula 21. Distribució per categories dels treballadors de les ONG d'acord amb el seu perfil professional

Núm. Directius	12
Núm. Tècnics	121
Núm. Administratius	45
Total	178

Font: Enquesta "Inmigra 99".

La categoria de "tècnics" inclou els professionals amb estudis de grau mitjà o superior, com poden ser els educadors socials, els sociòlegs, els psicòlegs, etc. La categoria "administratiu" inclou els treballadors que es dediquen al suport administratiu, com són els secretaris o les secretàries. Aquests són llocs de treball generats per la presència dels immigrants a Catalunya. Dins d'aquests llocs de treball, cal destacar la creació de noves professions associades a aquest fenomen. Es tracta dels **mediadors culturals** i **educadors socials**. Cal dir que les ONG més grans i especialitzades que treballen amb immigrants tenen més d'un professional amb aquest nou perfil. En total, a partir de l'enquesta "Inmigra 99", hem trobat 19 mediadors culturals i 12 educadors socials.

4) La remuneració:

Hem trobat fortes variacions salarials entre els treballadors de les ONG enquestades, així hi ha diferències notables entre el sou que rep un professional amb el mateix perfil i la mateixa dedicació en diferents ONG. Per això, aquí exposem una estimació de la mitjana (neta) a partir de les diferents respostes rebudes per part de les ONG. D'altra banda, algunes de les ONG es dediquen a altres col·lectius i no pas al col·lectiu d'immigrants. Això fa que el càlcul del nombre d'hores dedicades a aquest últim col·lectiu, i la remuneració corresponent dels treballadors, sigui molt difícil de determinar. Per tant aquí estimem el sou (net) mitjà dels treballadors dedicats a temps complet a temes d'immigració. Els resultats són els següents:

Taula 22. Salari net mensual dels treballadors de les ONG estimat per a una dedicació de temps complet

Salari mitjà/ ptes.	
Directius	202.500
Tècnics	159.660
Administratius	110.000

Font: Enquesta "Inmigra 99".

Conclusions:

L'enquesta "Inmigra 99" realitzada sobre les ONG a Catalunya proporciona dades concretes sobre l'impacte de la presència dels immigrants en la creació de llocs de treball remunerat i fins i tot de noves professions. Aquest impacte es pot considerar clarament com un benefici econòmic indirecte que aporten els immigrants a la societat catalana.

2.1.2. Els locutoris a la ciutat de Barcelona

Els locutoris són empreses privades que ofereixen el servei de trucar a l'estranger i algunes, d'enviar diners a altres països. Aquestes empreses s'han creat per cobrir una demanda composta bàsicament per la població immigrant estrangera a Catalunya. Per això, els locutoris es poden considerar com nous llocs de treball que genera la presència de la immigració a Catalunya. La informació sobre aquestes empreses no es troba enlloc per les dificultats que suposa la seva recollida. Per això el nostre equip ha estimat el nombre de locutoris a la ciutat de Barcelona a partir d'un recorregut fet pel casc antic. Es tracta d'una zona delimitada pels següents carrers: la Ronda de Sant Pau, l'avinguda del Paral·lel, el passeig de Colom, el passeig de Picasso, la Ronda de Sant Pere, el carrer de Fontanella, el carrer de Pelai i la Ronda de Sant Antoni. Hem escollit aquesta zona perquè és on hi ha més locutoris de tota la

ciutat. Cal destacar, doncs, que no es tracta d'una informació exhaustiva i que les xifres que aquí exposem són una petita mostra respecte de les que es poden trobar a Catalunya.

En aquesta zona hem trobat 14 locutoris dedicats exclusivament a atendre clients immigrants que volen trucar al seu país d'origen o enviar-hi diners. El nombre de treballadors dels locutoris varia entre 1 i 3 persones, i els horaris tendeixen a ser més amplis que els d'una botiga corrent (de les 9 del matí a les 23 hores). Cal reconèixer que en molts d'aquests establiments treballen els immigrants mateixos, per tant no es pot afirmar que els locutoris generin noves fonts de treball per als nadius. Però es presumible que la majoria dels locals siguin de lloguer i que, per tant, estan generant una renda mensual per als propietaris nadius. Tampoc no es pot ignorar que els propietaris d'aquests negocis es beneficien, principalment, de la demanda dels immigrants estrangers.

2.1.3. Les companyies d'autobusos a Barcelona

A la ciutat de Barcelona hem trobat tres companyies d'autobusos catalanes que cobreixen la ruta Barcelona–Marroc diàriament. En temporada normal surt 1 autobús al dia. Durant la temporada de vacances aquest servei arriba als 8 viatges diaris. Si tenim en compte que les empreses són nacionals, que els treballadors són nadius i fins i tot, que la majoria dels usuaris són estrangers (magribins), podem afirmar que aquest és un exemple clar de l'activitat econòmica que genera la presència d'immigrants i de forma més exacta, la presència del col·lectiu d'immigrants econòmics.

2.1.4. Els arrendadors d'habitatge

De la mateixa manera que les empreses d'autobusos i els locutoris es beneficien econòmicament de la presència dels immigrants, també els arrendadors d'habitatge a Catalunya són un sector de la societat beneficiat per aquest col·lectiu. Això si tenim en compte que el lloguer és la modalitat predominant d'habitatge entre els immigrants, especialment els econòmics. En aquest sentit, considerem els arrendadors com a empresaris privats que troben en els immigrants una clientela rendible.

Cal destacar respecte d'això que, en particular, els immigrants econòmics pateixen els sobrepreus que els arrendadors els imposen generalment, a les àrees urbanes. Les raons d'això són, entre d'altres, la manca generalitzada d'oferta d'habitatge i la necessitat dels demandants de trobar un indret on viure. Per part dels arrendadors, aquests sobrepreus sovint es justifiquen afirmant que els pisos llogats són compartits per grups nombrosos d'immigrants, la qual cosa permet el seu pagament. Així, el lloguer s'estableix per individus i no per un preu global. Com més habitants hi hagi a la casa o a la pensió, més ingressos per a l'arrendador.

No existeix informació sobre l'aportació dels residents estrangers a Catalunya en concepte de lloguer. Només una enquesta podria donar dades precises respecte d'això. Per aquesta raó, hem d'obtenir aquesta informació a partir de les dades més fiables de les que disposem. La més important l'hem obtinguda mitjançant la declaració de la renda dels residents estrangers a Catalunya l'any 1996; en particular, de les deduccions per lloguer d'habitatge a Catalunya per part dels residents estrangers. Aquestes són les dades més recents que pot donar el *Departamento de Informática Tributaria*. A partir d'ells hem estimat la quantitat mínima que van pagar els residents estrangers a Catalunya en concepte de lloguer d'habitatge l'any 1996. Els procediments i supòsits utilitzats per a aquesta tasca es troben a l'Annex 5. Aquí solament exposem els resultats:

Total pagat pels declarants estrangers (no comunitaris) a Catalunya l'any 1996:
1.698.969.467 ptes.

Interpretació de la informació:

Aquesta quantitat s'ha obtingut a partir de les declaracions de només el 15.9% dels residents estrangers a Catalunya, de l'any 1996. Encara que no tots els residents paguen lloguer i que la quantitat varia molt entre els llogaters comunitaris i no comunitaris, es pot afirmar que la xifra real per a l'any 1996 es encara molt més elevada.

Abans de concloure el tema dels beneficis indirectes a l'àmbit privat, cal destacar la importància del petit comerç impulsat pels immigrants per a l'economia catalana, sobretot pel que fa als impostos i als pagaments de lloguer que comporta aquest sector. Malauradament, no hi ha dades sobre això, i obtenir aquesta informació exigeix un treball molt complex, que desborda els límits d'aquest estudi.

2.2. Beneficis indirectes en l'àmbit públic

En el sector públic també es creen nous llocs de treball addicionals a causa de la presència dels immigrants estrangers. Com a exemples de beneficis indirectes en l'àmbit públic hem tingut en compte:

- Els mestres dedicats a l'ensenyament de nens i adults immigrants a Catalunya;
- Els serveis particulars d'atenció als immigrants, com ara el Servei d'Atenció Primària (CAP) de Ciutat Vella i la Unitat de Minories Ètniques de l'Hospital de Mataró.
- Els treballadors socials de la Generalitat que treballen amb els col·lectiu d'immigrants.

2.2.1. Els mestres

És clar que els mestres no es dediquen només al col·lectiu d'immigrants. Per tant, hem calculat el nombre dels mestres dedicats a l'ensenyament de nens i adults immigrants a Catalunya indirectament, amb les dades dels alumnes que cada mestre pot atendre per aula (nombre màxim d'alumnes per aula) i dades simplificades sobre el nombre de nens i nenes d'origen immigrant que estudien a les escoles públiques de Catalunya. Els resultats són els següents:

Taula 23. Dades sobre els alumnes immigrants de les escoles públiques a Catalunya, nens i nenes per aula i quantitat de mestres que es requereixen.

Alumnes immigrants		Màxim d'alumnes per aula	Mestres**
Primària *	12.324	25	493
Secundària *	1.022	30	34
Total	13.346	-	527

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Ensenyament, 1997.
 * Primària inclou: l'educació infantil, l'educació primària i l'ESO;
 * Secundària inclou: batxillerat, CFGM, CFGS, BUP-COU, FP i EE específic.
 **Ratio de mestres per nombre d'alumnes immigrants.

La darrera columna de la taula mostra el nombre de mestres a la primària i a la secundària que requereix la presència dels immigrants que estudien en aquests nivells d'ensenyament, a les escoles de Catalunya. El càlcul que hem fet és el següent: dividir el nombre de alumnes immigrants pel nombre d'alumnes per aula que estableix la normativa. El resultat és de 527 mestres per a la primària i la secundària.

A aquesta quantitat total de mestres que suposa la presència dels alumnes immigrants a Catalunya, hauriem d'afegir els mestres del Programa d'Educació Compensatòria (PEC). Aquest programa correspon al Departament d'Ensenyament de la Generalitat i s'aplica en l'escolarització dels infants d'origen immigrant, encara que no s'utilitza exclusivament per a aquesta tasca. Les dades de l'any escolar 1997-1998, indiquen una quantitat de 67 mestres dedicats a l'educació primària. Aquesta xifra, sumada a la quantitat anterior ens dona un total de **594 mestres**.

2.2.2. Els serveis particulars d'atenció als immigrants: CAP de Drassanes i la Unitat de Minories Ètniques de l'Hospital de Mataró.

Al marge dels llocs de treball i de les noves professions que s'han creat en les ONG per la presència d'immigrants estrangers, hi ha d'altres entitats que palesen els beneficis econòmics indirectes, de la presència dels immigrants. Es tracta de noves àrees de l'Administració pública en l'àmbit autonòmic o en l'àmbit local, que es creen com a conseqüència del fenomen de la immigració estrangera. Exemples d'aquestes àrees són la Unitat d'Atenció a Immigrants

Estrangers del Centre d'Atenció Primària de Ciutat Vella (Drassanes) i la Unitat de Minories Ètniques de l'Hospital de Mataró. Ambdues presten serveis exclusius per a immigrants. Això suposa la presència de professionals que treballen per a aquest col·lectiu, i en conseqüència, la creació de nous llocs de treball addicionals. A l'Hospital de Mataró hem trobat un servei d'atenció als nens i nenes immigrants. En concret, és un servei proporcionat per una pediatra que dedica una tercera part de la seva feina al treball amb nens i nenes immigrants.

El Centre d'Atenció Primària (CAP) de Ciutat Vella, dona un servei més complex i sofisticat. A la Unitat de Malalties Importades i Vacunació Internacional treballen:

- 1 metge cap de la Unitat
- 2 metges assistencials
- 5 infermeres
- 1 auxiliar clínic
- 1 administratiu

En la Unitat s'ha designat el personal especialitzat per a cadascun dels col·lectius d'immigrants de risc: magribins, pakistanesos, llatins, de l'Àfrica Subsahariana, i Europa de l'Est; i fins i tot tenen especialistes per a dones i adolescents immigrants. Cal dir que aquest personal treballa també amb personal nadiu, i especialment proporciona formació i informació als qui visiten països de risc. Per això no es pot considerar com una feina que hagi sorgit per la presència dels estrangers a Catalunya. Però sí es pot afirmar que la presència dels immigrants, sobretot els qui vénen de països tropicals, ha generat la presència d'un nombre més elevat d'aquests professionals i la creació de nous llocs de treball, com els relatius a l'educació sobre malalties que existeixen exclusivament en aquest col·lectiu.

V. LA DESPESA PÚBLICA EN L'ÀMBIT DE LA IMMIGRACIÓ ESTRANGERA A CATALUNYA

• La Generalitat de Catalunya

• Les corporacions locals

Un cop examinats els beneficis econòmics, tant directes com indirectes, que suposa la presència d'immigrants estrangers a Catalunya, analitzarem la despesa destinada a aquest col·lectiu i realitzada, durant els darrers anys, per les administracions públiques catalanes, començant per la Generalitat.

1. LA GENERALITAT DE CATALUNYA

Segons les dades facilitades per l'Òrgan Tècnic del Pla interdepartamental d'immigració, la despesa efectuada per la Generalitat de Catalunya en l'àmbit de la immigració estrangera el 1998, és de 10.614.896.290 ptes. Aquesta xifra de despesa engloba totes les activitats i serveis oferts pels diferents departaments de la Generalitat a la població immigrant resident a Catalunya, que inclouen en aquest cas tant els immigrants procedents de la Unió Europea com els procedents de la resta dels països. En la taula 26 es detalla l'evolució de la despesa efectuada en matèria d'immigració estrangera des del 1994 fins al 1998, en comparació amb l'evolució de la població immigrant. La despesa total efectuada durant aquest període s'eleva a 40.133.043.517 ptes.

Taula 24 . Nombre de residents estrangers i despesa de la Generalitat en matèria d'immigració durant 1994-1998.

	Nombre d'estrangers amb permís de residència	Despesa en l'àmbit d'immigració (en ptes.)
--	--	--

1994	83.296	5.932.490.534
1995	106.809	6.875.069.316
1996	114.264	7.264.376.469
1997	124.550	9.442.077.050
1998	148.803	10.614.896.290

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE -per als residents- i de l'Òrgan Tècnic del Pla interdepartamental d'immigració -per a les despeses-.

A partir de les dades anteriors podem examinar el ritme de creixement anual de la despesa de la Generalitat i comparar-lo amb l'augment de població immigrant. En la taula 24 es presenten els índexs de creixement anual de despesa i de població immigrant durant el període 1994-1995. Tal com es pot observar, al llarg dels cinc anys analitzats, la despesa de la Generalitat s'incrementa de la mateixa manera que ho fa la població estrangera a Catalunya, i l'índex de creixement en tots dos casos és d'l'1,78%.

Taula 25. Índex de creixement anual de residents estrangers i de despesa de la Generalitat en matèria d'immigració durant 1994-98 (en proporcions)

	Residents estrangers	Despesa en l'àmbit d'immigració
Índex de creixement 1995/1994	1,28	1,15
Índex de creixement 1996/1995	1,07	1,37
Índex de creixement 1997/1996	1,09	1,29
Índex de creixement 1998/1997	1,19	1,12
Índex de creixement 1998/1994	1,78	1,78

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE -per als residents- i de l'Òrgan Tècnic del Pla interdepartamental d'immigració -per a les despeses-.

L'anàlisi de la despesa realitzada en l'àmbit de la immigració estrangera per part dels diferents departaments de la Generalitat, posa de manifest una distribució molt desigual. El gros de la despesa es concentra en els programes i activitats desenvolupats pel Departament de Justícia i, especialment, pel Departament d'Ensenyament. Concretament, per a l'any 1998; del total de la despesa de la Generalitat en matèria d'immigració estrangera, el 54,9% correspon al Departament d'Ensenyament i el 28,2% al de Justícia (vegeu la taula 26). Pel que fa als departaments restants, cal destacar les despeses efectuades pels departaments de Benestar Social (5,8% de la despesa total), Treball (4,9%) i Sanitat (4,7%).

Taula 26 . Despeses de la Generalitat de Catalunya destinades a l'àmbit de la immigració estrangera l'any 1998

	Pta..	% sobre el total
Presidència	12.710.384	0,1
Governació	1.946.294	--
Ensenyament	5.821.272.078	54,9
Cultura	19.473.227	0,2
Sanitat	497.000.000	4,7
Treball	518.190.399	4,9
Agricultura, Ramaderia i Pesca	127.700.000	1,2
Justícia	2.997.717.696	28,2
Benestar Social	618.886.212	5,8

Total	10.614.896.290	100
-------	----------------	-----

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Òrgan Tècnic del Pla interdepartamental d'immigració de la Generalitat de Catalunya.

Un cop efectuada aquesta presentació general de la despesa de la Generalitat en matèria d'immigració estrangera, cal examinar tot seguit quins són els programes i activitats desenvolupats pels diferents departaments de la Generalitat. Ens limitarem a destacar-ne els més importants, pel que fa a la despesa, per a l'any 1998.

L'apartat més important de la despesa del **Departament d'Ensenyament** en matèria d'immigració estrangera, i en general de tota la Generalitat, el constitueix la despesa en l'escolarització dels fills dels immigrants. Concretament, un 36,6% de tota la despesa de la Generalitat de 1998 en l'àmbit de la immigració correspon a l'escolarització dels alumnes estrangers (per un import de 3.800 milions de ptes.). Els ajuts per al menjador escolar -destinades a alumnes de famílies amb dificultats econòmiques- també tenen un lloc destacat i el seu import s'aproxima als 1.600 milions de pessetes. Finalment, cal remarcar dos programes en matèria educativa: el Programa d'ensenyament del català -endegat pel Servei d'Ensenyament del Català- i el Programa d'educació compensatòria, orientat als nens i nenes immigrants en situació de marginació. L'import de la despesa d'ambdós programes s'eleva a 290 milions de pessetes.

La principal despesa realitzada pel **Departament de Justícia** en matèria d'immigració correspon a l'internament d'immigrants estrangers en centres penitenciaris. Segons dades de la Generalitat, el nombre d'immigrants reclusos en centres penitenciaris és, l'1 de gener de 1999, de 1.177, un nombre que representa el 19,7% de tota la població reclusa. La despesa dels diferents programes destinats a aquest col·lectiu assoleix una xifra de 2.500 milions de ptes., xifra que constitueix el 24,1% de la despesa total de la Generalitat en l'àmbit d'immigració. Un altre programa que cal destacar, i que és un programa del Departament de Justícia, és el d'acollida de nens i nenes estrangers en centres de la Direcció General d'Atenció a la Infància, al qual es destina una quantitat de 380 milions de ptes.

De les diverses línies d'actuació del **Departament de Benestar Social** en l'àmbit d'immigració estrangera, se'n poden destacar dues, des del punt de vista de la despesa realitzada. En primer lloc, el Programa interdepartamental de rendes mínimes d'inserció (PIRMI), que va acollir 761 famílies immigrants l'any 1998, i al qual es varen destinar 423 milions de ptes.. En segon lloc, els cursos adreçats a la formació d'adults, en els quals es van inscriure 3.382 persones i que varen suposar una despesa de 132 milions de ptes., al llarg de l'any 1998.

Pel que fa a les accions dutes a terme per la resta de departaments al llarg de 1998, cal destacar-ne les següents:

Departament de Treball: finançament de cursos ocupacionals adreçats a immigrants estrangers per un import total de 518 milions de ptes.

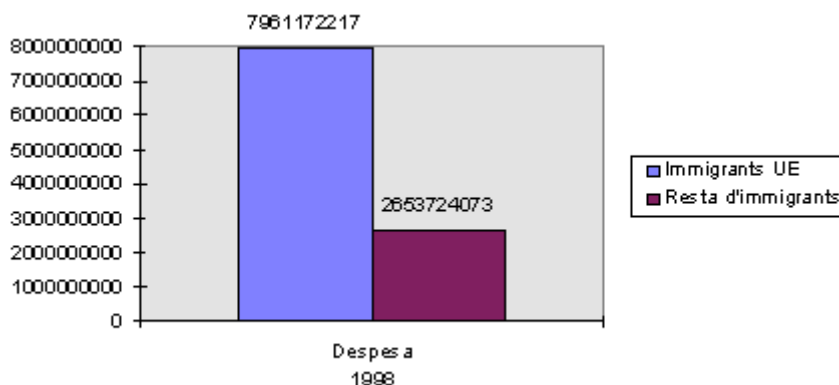
Departament de Sanitat: lliurament de subvencions i signatura de convenis amb entitats d'immigrants, d'ajut als immigrants i de cooperació amb països en via de desenvolupament per un valor de 224,5 milions de ptes. Cal esmentar també el cost de la cobertura sanitària puntual a immigrants, que és de 187,5 milions de ptes.

Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca: programa de creació i millora d'allotjaments per als immigrants estrangers amb un cost de 127,7 milions de ptes.

Tal com esmentàvem anteriorment, el total de despeses realitzades pels diferents departaments de la Generalitat en l'àmbit de la immigració estrangera, inclou els programes i activitats adreçats tant als immigrants procedents de la UE com de la resta de països. Per tal de delimitar la part de despesa que correspon al col·lectiu d'immigrants no comunitaris, sobre

els quals se centra el nostre estudi, considerem el volum de població d'aquest col·lectiu i realitzem un càlcul proporcional. Adoptant aquest criteri, obtenim les següents quantitats de despesa per a l'any 1998:

Gràfic7. Estimació de la despesa de la Generalitat destinada a immigrants de la UE i de la resta de països durant l'any 1998 a Catalunya

Font: elaboració pròpia a partir de dades sobre la despesa total de l'Òrgan Tècnic del Pla interdepartamental d'immigració.

El càlcul proporcional al volum de població suposa un càlcul a la baixa de la despesa destinada als immigrants no comunitaris. Tal com hem vist, els ingressos mitjans dels immigrants comunitaris són superiors als ingressos que reben els no comunitaris. Aquest fet suposa que la capacitat de consum de prestacions públiques -i, per tant, de despesa- és superior entre els no comunitaris. Un clar exemple és el de l'escolarització dels fills d'immigrants, la qual constitueix la partida més important de la despesa. Segons dades del Departament d'Ensenyament, durant el curs 1997-98, un 54% dels fills d'immigrants comunitaris estaven matriculats en centres privats, mentre que aquesta proporció representava el 19,6% en el cas dels no comunitaris.

2. LES CORPORACIONS LOCALS

A les xifres de despesa realitzada pels departaments de la Generalitat en l'àmbit de la immigració estrangera, cal afegir les corresponents als ajuntaments de més de 20.000 habitants -que són aquells que tenen competències en serveis socials- i les dels consells comarcals. Les dades referides a la despesa efectuada durant l'any 1997 apareixen a la taula següent.

Taula 27. Despesa de les corporacions locals en l'àmbit d'immigració estrangera l'any 1997

	Ajuntaments amb més de 20.000 residents	Consells comarcals
Atenció a immigrants i minories ètniques (ptes.)	436.789.444	136.219.199
Total (ptes.)	573.008.643	

Font: *Mapa de Serveis Socials 1997-1998* (Mimeo).

Pel que fa a la despesa duta a terme pels ajuntaments en els programes i activitats d'atenció a immigrants i minories ètniques l'any 1997, destaca la despesa realitzada per l'Ajuntament de Barcelona, l'import de la qual és de 341.661.544 ptes. Com en el cas anterior, les xifres de la despesa efectuada per les corporacions locals es refereixen tant als immigrants comunitaris com als no comunitaris. Si de las quantitats totals de despesa descomptem la part proporcional al nombre d'immigrants comunitaris (26 % l'any 1997) obtenim les xifres de despesa següents:

- 148.982.247 ptes. destinades a immigrants comunitaris

- 424.026.396 ptes. destinades a immigrants no comunitaris

Per acabar, la següent taula recull el volum total de la despesa realitzada per la Generalitat i les corporacions locals de Catalunya en l'àmbit d'immigració estrangera. Tanmateix, mostra la despesa destinada al col·lectiu d'immigrants no comunitaris. Amb finalitats comparatives, presentem les xifres de despesa de l'any 1997.

Taula 28. Despesa pública en l'àmbit de la immigració estrangera a Catalunya (1997)

	Despesa total (en ptes.)	Despesa sense incloure els comunitaris (en ptes.)
Generalitat	9.442.077.050	7.081.557.788
Ajuntaments de més de 20.000 habitants	436.789.444	323.224.189
Consells comarcals	136.219.199	100.802.207
Total	10.015.085.693	7.505.584.184

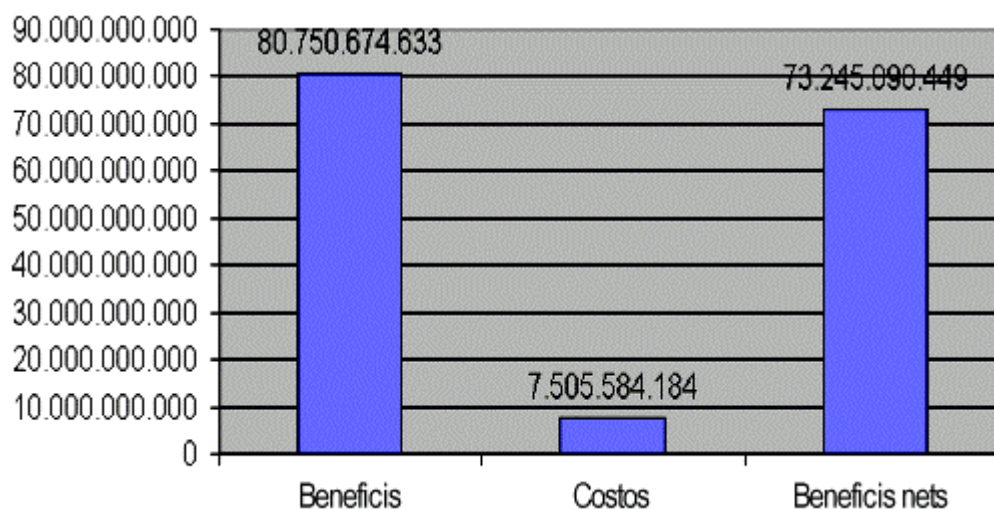
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Òrgan Tècnic del Pla interdepartamental d'immigració

VI. ANÀLISI COST-BENEFICI DE LA IMMIGRACIÓ ESTRANGERA A CATALUNYA

El mètode de l'anàlisi cost-benefici s'inicia als anys cinquanta i cada cop s'utilitza més en les diferents administracions en la mesura que permet d'analitzar però també d'escollir entre diferents alternatives d'acció política. Amb aquest objectiu és necessari avaluar en termes monetaris els beneficis i els costos econòmics, però també els no econòmics que són generats per cadascuna de les alternatives en el conjunt de la societat. Després de l'avaluació cal establir algun criteri que permeti d'escollir la millor alternativa entre les existents. Aquest mecanisme té com a principal virtut que possibilita la quantificació econòmica de tot un seguit de beneficis econòmics però també socials, i per aquest motiu es pot aplicar per avaluar l'acció dels poders públics en determinats àmbits i també, com és el cas, l'efecte mesurat en termes econòmics d'un determinat fenomen.

En el nostre estudi, la monetarització de les aportacions a la renda de Catalunya per part dels immigrants estrangers i també de la despesa pública destinada a aquest col·lectiu fa possible aplicar la tècnica cost-benefici. D'aquesta manera és possible quantificar en termes econòmics el volum de beneficis nets, és a dir, dels beneficis menys els costos, generat per la presència d'immigrants. En el nostre cas aquest càlcul es limita a recollir les aportacions a la renda, i d'aquesta aportació es limita a deduir-ne els costos que en resulten, que en aquest cas s'obtenen de recollir-ne la despesa pública associada a aquest col·lectiu. El gràfic que es mostra a continuació recull les xifres estimatives dels beneficis, dels costos i finalment dels beneficis nets de la immigració estrangera a Catalunya, relatives a l'any 1997.

Gràfic 8. Anàlisi cost-benefici de la immigració estrangera a Catalunya l'any 1997 (en ptes.)

Font: elaboració pròpia a partir dels resultats anteriors.

Com es pot apreciar en les dades relatives a l'any 1997, els beneficis generats per la presència d'immigrants estrangers superen amb escreix els seus costos. Concretament, els beneficis nets (73.245.090.449 ptes.) mostren la important contribució econòmica dels immigrants estrangers a la societat catalana.

VII. RESULTATS I CONCLUSIONS

Fins a l'actualitat molts estudis han destacat els avantatges que suposa la presència d'immigrants en la societat que els dona acollida; des de l'avantatge que suposa la presència d'una nova cultura, com és una obertura i una tolerància més grans en el si de la societat, fins a avantatges de caire més econòmic com són ara una major flexibilitat del mercat laboral en el qual els immigrants ocupen els llocs de treball no coberts per la població autòctona. També, es mencionen sovint els avantatges derivats de l'arribada de treballadors estrangers a societats com la catalana i l'espanyola, que pateixen un procés d'envelliment de la seva població activa. Si bé és cert que aquests avantatges, sobretot aquests darrers, suposen un benefici econòmic per la societat d'acollida, no són avantatges que al nostre entendre s'hagin quantificat mai. Aquest dèficit és el que ens hem proposat de pal·liar en aquest estudi.

El motiu d'aquest treball ha estat el de determinar els beneficis econòmics, directes i indirectes que generen els immigrants estrangers a Catalunya, dels quals hem estudiat solament els no comunitaris que es troben en situació de regularitat.

A continuació presentem els principals resultats que hem obtingut.

A) Beneficis directes

Com a beneficis directes de la immigració estrangera hem considerat les aportacions econòmiques que realitzen els immigrants a la renda del país en concepte d'activitat laboral i pensions, i hem obtingut els següents resultats.

1. En primer lloc, en concepte d'activitat laboral, hem estimat la quantia monetària que els immigrants estrangers a Catalunya aporten a la societat anualment, que és de **81.501.149.373 ptes.**, que és la xifra que reben en conjunt en concepte de salaris, segons dades de l'any 1997. En segon lloc, en concepte de pensions, reben dels seus països d'origen anualment, **77.515.740 ptes.** segons dades de l'any 1996. Tant els salaris com les pensions que reben

poden ser considerats com aportacions a la societat que els dona acollida i la quantitat total d'aquestes aportacions **(1) + (2)** és de **81.578.665.113 ptes.**

Si es consideren ara les aportacions fiscals dels immigrants, estimades a partir de les dades de l'IRPF, hem obtingut que els immigrants estrangers a Catalunya aporten **9.393.376.580 ptes.** dels quals **7.984.516.079 ptes.** van a parar a l'Administració estatal i **1.408.860.501 ptes.** van a parar a l'Administració catalana al llarg de l'any 1996.

2. També hem confirmat la importància dels immigrants estrangers per al manteniment del sistema de la Seguretat Social, a partir de dades sobre el nombre d'estrangers que cotitzen a Catalunya, al llarg de l'any 1996. Aquesta importància es fa palesa sobretot en els resultats següents. En primer lloc, la proporció d'estrangers que cotitzen a Catalunya (1,07%) és superior a la seva proporció en la població total (1,05%). En segon lloc, cal destacar que el ritme de creixement dels estrangers que cotitzen, és, de 1996 a 1997, molt més elevat (14,6%), que el ritme de creixement del conjunt de persones que cotitzen a Catalunya (3,7%). En tercer lloc, la majoria d'estrangers amb permís de treball cotitzen a la Seguretat Social (54,7%).

Tots aquests resultats demostren que els immigrants contribueixen a la riquesa del país i al manteniment de l'Estat del Benestar a Catalunya i que són una possible solució per pal·liar el problema del sosteniment de l'Estat del Benestar.

3. Per calcular els beneficis econòmics que es queden a Catalunya hem descomptat les remeses dels immigrants als seus països d'origen, aquesta xifra és de **827.990.480 ptes.**

A partir de les darreres consideracions resulta una quantitat de **80.750.674.633 ptes.**

4. També hem estimat la despesa tant de la Generalitat de Catalunya com de les corporacions locals catalanes, generada per la presència d'immigrants i hem arribat a la xifra de **7.505.584.184 ptes.**, segons dades de l'any 1997.

B) Beneficis indirectes generats pels immigrants estrangers a Catalunya

La presència dels immigrants també ha motivat l'aparició d'empreses i d'organismes nous, en l'àmbit públic i privat, dedicats al treball amb aquest col·lectiu. Al seu voltant s'han creat dins la nostra societat nous llocs de treball i fins i tot, noves professions. Com a mostra d'aquests beneficis hem escollit alguns dels principals organismes públics i privats que han sorgit per la presència dels immigrants estrangers a Catalunya. Tot seguit exposem els resultats segons es tracti de l'àmbit privat o públic.

1. Beneficis indirectes en l'àmbit privat:

I) Les ONG: A partir del treball de camp hem pogut enquestar 31 de les 51 ONG que treballen amb immigrants a Catalunya; en aquestes 31 ONG hi treballen 178 professionals, dels quals gairebé un 40% hi treballen en règim de dedicació completa. Aquests 178 professionals que hi treballen es poden classificar en directius (12) tècnics (121) i administratius (45) i perceben un sou mitjà de 202.500 ptes.. pel que fa als directius, 159.660 ptes. en el cas dels tècnics i 110.000 ptes. en el cas del personal administratiu.

II) Els locutoris: al marge de les ONG hi ha un gran nombre d'empreses amb ànim de lucre com són els locutoris a la ciutat de Barcelona, serveis que han sorgit per satisfer la demanda dels immigrants. Només a Barcelona hem localitzat 14 locutoris que es troben localitzats en la seva major part, al casc antic de la ciutat. Aquests locutoris generen gairebé 30 llocs de treball.

III) les empreses d'autobusos són un altre exemple d'empreses amb ànim de lucre que s'han vist beneficiades per la presència d'immigrants, ja que tenen aquest col·lectiu com a client principal. Solament a Barcelona hem trobat 3 empreses d'autobusos que diàriament cobreixen la ruta Barcelona-Marroc

IV) Els arrendadors d'habitatge són un altre col·lectiu que es beneficia amb la presència dels immigrants, ja que aquest darrer col·lectiu és un dels seus clients. Hem estimat que els immigrants estrangers no comunitaris han pagat en concepte de lloguer a Catalunya, l'any 1996, la quantitat de: **2.718.351.147 ptes.**

2. Beneficis indirectes en l'àmbit públic

Al sector públic també es creen llocs de treball addicionals per la presència dels immigrants estrangers. Aquests nous llocs de treball creats són també exemples de beneficis indirectes. Per aquest motiu, en el sector públic hem estimat que:

I) el nombre de mestres necessaris per a l'ensenyament de nens i adults immigrants a Catalunya és de 594 mestres. Aquesta dada té en compte a més, els mestres previstos en el Programa d'educació compensatòria (PEC).

II) el Centre d'Atenció Primària (CAP) de Ciutat Vella i la Unitat de Minories Ètniques de l'Hospital de Mataró contracten en total 13 treballadors, els quals es dediquen totalment o parcialment al col·lectiu d'immigrants estrangers. Entre aquests treballadors es poden trobar 7 metges, 4 infermeres, 1 auxiliar de clínica i 1 administratiu.

C) Anàlisi cost-benefici de la immigració estrangera a Catalunya

Un cop desglossades les aportacions dels immigrants a la renda de Catalunya i una cop desglossats els costos que genera aquest col·lectiu pel que fa a la despesa pública, hem realitzat una anàlisi cost-benefici de la immigració per a l'any 1997. Els resultats són els següents:

Beneficis aportats: 80.750.674.633 ptes.

Costs generats: 7.505.584.184 ptes.

Benefici net: **73.245.090.449 ptes.**

La xifra del benefici net posa de manifest la rellevància de l'aportació anual de la immigració estrangera a l'economia de Catalunya.